

The Concept of Human are Heaven (In Nae Ch'on) and Ethical Ideology:
An Analysis of the Teachings of Donghak and Chondogyo
as New Religions in Korea¹

แนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์ (In Nae Ch'on) และอุดมการณ์ทางจริยธรรม:
บทวิเคราะห์คำสอนของทงฮักและช็อนโดกโยในฐานะศาสนาใหม่ในเกาหลี

Thapakorn Kamnerdsiri*

ถาปกรณ์ กำเนิดศิริ*

Faculty of Liberal Arts, Thammasat University

คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

*Corresponding Author, E-mail: dr.tony.tao@hotmail.com

Article Info

- Received: February 14, 2024
- Revised: July 2, 2024
- Accepted: July 2, 2024
- Available online: December 28, 2024

Abstract

This study explores the origins and evolution of the concept of Man is Heaven (in nae ch'on, 人乃天) and the ethical ideology of Donghak and Cheondogyo, a new religious movement that emerged in Korea under the leadership of Ch'oe Che-u in the mid-19th century. The findings indicate that the early conception of Man is Heaven was closely intertwined with philosophical and religious discourses on human nature, particularly the innate potential for self-cultivation, a view shaped by the influence of Buddhism and Neo-Confucianism on the Korean Peninsula. Over time, under the stewardship of Ch'oe Si-hyong and Son Byong-hi, the second-and third-generation leaders, this concept was further refined and adapted as a foundational principle for an ethical ideology aimed at guiding human conduct within society. The study concludes that the doctrinal developments within Donghak and Cheondogyo represent a response to the socio-cultural conditions of the time, marked by the expansion of religion's role, purpose, and scope. This transformation reflects a unique identity for Donghak and Cheondogyo, positioning them as distinct from the established traditions of major religious systems on the Korean Peninsula. and expanding the meaning of religion which is an important identity of the Donghak and Chondogyo and the new religions in Korea, which are significantly different from the traditions of the main traditional religions on the Korean Peninsula.

Keywords: Ch'ondogyo, Ethics Humans are Heaven, Korean New Religion, Tonghak

¹This work was supported by The Seed Program for Korean Studies of the Ministry of Education of the Republic of Korea and the Korean Studies Promotion Service at the Academy of Korean Studies (AKS-2022-INC-2230012)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการก่อเกิดและการเปลี่ยนแปลงของแนวคิดเรื่อง มนุษย์คือสวรรค์หรือ In nae ch'on (人乃天) และแนวคิดเรื่องอุดมการณ์ทางจริยธรรมของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยซึ่งเป็นกลุ่มศาสนาใหม่ที่เกิดขึ้นในเกาหลีใต้ภายใต้แนวคิดของขบวนการผู้ก่อตั้งกลุ่มแนวคิดดังกล่าวในช่วงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 ผลการศึกษาพบว่า ในช่วงแรกแนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์ถูกอธิบายเชื่อมโยงเข้ากับมุมมองทางปรัชญาและศาสนาในประเด็นเรื่องธรรมชาติเดิมแท้ของมนุษย์อันเป็นพลังหรือศักยภาพแห่งการพัฒนาตนเองของมนุษย์อันเป็นอิทธิพลทางความคิดของพระพุทธศาสนาและลัทธิขงจื้อใหม่ในคาบสมุทรเกาหลี ในช่วงต่อมาซึ่งเป็นช่วงของชเว ซ็ฮย็อนและชน บย็องฮี คณาจารย์รุ่นที่สองและสามของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโย แนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์ได้รับการพัฒนาและปรับปรุงประยุกต์เพื่อใช้เป็นรากฐานในการสนับสนุนอุดมการณ์ทางจริยธรรมที่มุ่งให้ความสำคัญกับการสร้างวิถีปฏิบัติทางจริยธรรมสำหรับมนุษย์ในสังคม จากผลการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า การพัฒนาและการปรับปรุงหลักคำสอนทางศาสนาเพื่อตอบรับกับเงื่อนไขในชีวิตของมนุษย์ของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยนั้นปรากฏขึ้นภายใต้แนวคิดเรื่องการขยายบทบาทและหน้าที่ของศาสนา การขยายขอบเขตเป้าหมายของศาสนาและการขยายขอบเขตความหมายของศาสนาอันเป็นอัตลักษณ์ทางความคิดที่สำคัญของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยและกลุ่มศาสนาใหม่ในเกาหลีซึ่งเป็นท่าที่แตกต่างไปจากจารีตความคิดของกลุ่มศาสนาหลักดั้งเดิมในคาบสมุทรเกาหลีอย่างมีนัยที่สำคัญ

คำสำคัญ: จริยธรรม, ซ็อนโดกโย, ทงฮัก, มนุษย์คือสวรรค์, ศาสนาใหม่เกาหลี

บทนำ

ตามจารีตทางวิชาการในด้านเกาหลีศึกษาได้ชี้ให้เห็นว่าประวัติศาสตร์และความเป็นมาของอารยธรรมเกาหลีได้เกิดขึ้นและถูกพัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่องมาอย่างยาวนาน การเปลี่ยนทางทางความคิด ความเชื่อ สังคม การเมือง หรือวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นผ่านช่วงระยะเวลาอันยาวนานดังกล่าวได้กลายเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอันเป็นการแสดงถึงอัตลักษณ์ทางความคิดของอารยธรรมเกาหลีที่มีความโดดเด่นในภูมิภาคเอเชียตะวันออกนับแต่อดีตเป็นต้นมา อย่างไรก็ตามในช่วงปลายสมัยอาณาจักรโชซอนหรือช่วงราวปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 นั้นถือได้ว่าเป็นช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนผ่านครั้งสำคัญที่เกิดขึ้นกับทั้งอารยธรรมเกาหลีรวมถึงภูมิภาคเอเชียตะวันออกทั้งในด้านสังคมด้านการเมืองและด้านจารีตวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสามารถวิเคราะห์ได้ว่าเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจากเงื่อนไขและปัจจัยทั้งภายในและภายนอกอารยธรรมเกาหลีในสองประการหลัก ดังนี้

ประการที่หนึ่ง เงื่อนไขและปัจจัยภายนอก กล่าวคือการขยายอิทธิพลของชาติตะวันตกเข้าสู่คาบสมุทรเกาหลีภายใต้ความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีและราชสำนักจีนในช่วงเวลาดังกล่าวซึ่งปรากฏขึ้นทั้งในรูปแบบของการขยายอิทธิพลทางความคิดเช่นการขยายตัวของคริสต์ศาสนาอันเป็นคำสอนที่แตกต่างไปจากองค์ความรู้ทางปรัชญาและศาสนาตะวันออกของเกาหลีรวมถึงการขยายตัวขององค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่ทันสมัยซึ่งพิสูจน์หรืออธิบายโลกและจักรวาลได้ด้วยหลักฐานในเชิงประจักษ์ซึ่งแตกต่างไปจากจารีตความคิดในการเข้าใจทางจักรวาลวิทยา (Cosmology)² ของลัทธิขงจื๊อใหม่เกาหลีอีกทั้งการขยายอิทธิพลทางการเมืองเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจการค้าและอำนาจทางการเมืองที่มาพร้อมกับอาวุธและกองกำลังทางการทหาร (Military Power) ที่มีความสามารถและความทันสมัยกว่ากลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออก

ประการที่สอง เงื่อนไขปัจจัยภายใน กล่าวคือการเปลี่ยนแปลงทางสังคมการเมืองในอาณาจักรโชซอนอันสืบเนื่องจากกระแสการต่อต้านและการท้าทายจารีตความคิดทางปรัชญาการเมืองของลัทธิขงจื๊อใหม่โดยเห็นว่าการปกครองของกลุ่มชนชั้นปกครองในช่วงเวลาดังกล่าวนั้นมิได้เป็นสะท้อนถึงหลักการทางศีลธรรมหรือจริยธรรมที่งดงามของลัทธิขงจื๊อโดยแท้จริงหากแต่เป็นเพียงการ “กล่าวอ้าง” ถึงหลักการทางศีลธรรมและจริยธรรมที่ตีงามเพื่อเป็นการสร้างฐานแห่งความชอบธรรมให้กับรูปแบบการปกครองที่ปราศจากคุณธรรม Kim (2022) โดยมีเพื่อเป้าหมายในการผูกขาดอำนาจทางการเมืองเอาไว้กับสมาชิกกลุ่มขุนนางราชสำนักและกลุ่มผู้ปกครองท้องถิ่นซึ่งส่งผลต่อปัญหาความเกี่ยวข้องกับเรื่องสินบน การใช้อำนาจทางการเมืองรวมถึงการสร้างกฎข้อบังคับต่อประชาชนอย่างไม่เป็นธรรม เช่น ประเด็นเรื่องการบังคับเก็บภาษีอย่างไม่เป็นธรรมต่อชาวนาและชนชั้นแรงงาน (MacDonal, 2009)

ปรากฏการณ์ทั้งสองประการดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงปัญหาของชีวิตมนุษย์หรือปัญหาความทุกข์ยากลำบากในการดำรงชีวิตของมนุษย์ปุถุชนโดยเฉพาะกลุ่มชาวนาในภูมิภาคต่าง ๆ ซึ่งได้ถูกสังขมและพอกพูนมากขึ้นจนพัฒนาไปสู่ความรู้สึกต่อต้านและเกลียดชังที่เริ่มต้นจากกลุ่มขุนนางท้องถิ่นและขยายกว้างออกไปสู่ความเกลียดชังที่มีต่อราชสำนักอันเป็นเป็นศูนย์กลางอำนาจในการบังคับบัญชาทางการเมืองและการปกครองกระทั่งได้ประทุขึ้นกลายเป็นหนึ่งในความขัดแย้งทางการเมืองที่รุนแรงที่สุดบนคาบสมุทรเกาหลี หรือ “การปฏิวัติชาวนาทงฮัก” (The Tonghak Peasant Revolution Kr : 동학농민혁명) ซึ่งเกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1894 อันนับเป็นปฐมบทของความขัดแย้งระหว่างรัฐและประชาชนอันนำมาซึ่งการปราบปรามอย่างรุนแรงจากรัฐที่มีต่อกลุ่มการเคลื่อนไหวเรียกร้องทางการเมืองของประชาชนและกลุ่มการเคลื่อนไหวทางศาสนาที่ดำเนินต่อเนื่องอย่างยาวนาน

ความเดือดร้อนความทุกข์และปัญหาในชีวิตของประชาชนที่ไม่ได้รับการเหลียวแลจากรัฐได้กลายเป็นรากฐานความคิดของกลุ่มศาสนาใหม่ในการวางความสัมพันธ์ที่ถ้อยห่างออกจากบริบทความสัมพันธ์ทางการเมืองและอำนาจในการปกครองของรัฐ และหันกลับเข้าสู่การพัฒนาหลักการทางจริยธรรมอันวางอยู่บนฐานแนวคิดของ

² “จักรวาลวิทยา” หรือ Cosmology คือ วิชาหรือคำสอนที่มุ่งให้ความสนใจกับโครงสร้างของจักรวาลในฐานะที่เป็นที่มาของสรรพสิ่ง แนวคิดดังกล่าวในมุมมองของลัทธิขงจื๊อใหม่นั้นจะถูกอธิบายผ่านทางประเด็นเรื่องสวรรค์ (เทียน) ในฐานะที่เป็นต้นกำเนิดหรือแหล่งที่มาของมนุษย์

กลุ่มศาสนาหลักดั้งเดิมของเกาหลีเช่นพระพุทธศาสนาและลัทธิขงจื้อใหม่โดยมีฐานความคิดที่ว่า คำสอนและหลักการของศาสนาต่างมีศักยภาพในเชิงจริยธรรมที่สามารถช่วยเหลือและบรรเทาความทุกข์ยากของมนุษย์ในโลกแห่งความเป็นจริง หากแต่ศักยภาพเหล่านั้นถูกแฝงซ่อนอยู่ภายใต้การให้ความสำคัญกับคำสอนและพิธีกรรมที่อยู่เหนือพ้นออกไปจากชีวิตของมนุษย์ในโลกแห่งความเป็นจริง ดังนั้นกลุ่มทงฮักและช็อนโดโกโยในฐานะกลุ่มศาสนาใหม่ในเกาหลีจึงเริ่มต้นโครงการทางปรัชญาและจริยธรรมด้วยการวิเคราะห์หลักคำสอนทางศาสนาพร้อมกับความพยายามในการปรับเปลี่ยน เปลี่ยนแปลง และการประยุกต์หลักคำสอนทางศาสนาเหล่านั้นเพื่อเป็นรากฐานในการพัฒนาหลักการทางจริยธรรมที่สามารถตอบสนองต่อปัญหาชีวิตของมนุษย์ในช่วงเวลาดังกล่าว โครงการทางปรัชญาและจริยธรรมดังกล่าวนี้เองจึงเป็นที่มาของการพัฒนาหลักคำสอนทางศาสนาและปรัชญาเรื่อง “มนุษย์คือสวรรค์” (Human are Heaven) โดย ชเวเจอู (Ch’oe Che-u , Kr. 최제우 : 1824-1864) ผู้ก่อตั้งกลุ่มแนวคิดทงฮักและช็อนโดโกโย

หากพิจารณาจากหลักคำสอนทางศาสนาหลักการเรื่อง “มนุษย์คือสวรรค์” ได้ชี้ให้เห็นว่าเนื้อแท้ของมนุษย์หรือ “จิต” (Mind, 진심) นั้น มีความบริสุทธิ์และงดงามเนื่องด้วยเป็นส่วนหนึ่งของสภาวะแห่งความสมบูรณ์อันสูงสุด (The Absolute Perfection) ซึ่งในขอบการศึกษาแนวคิดของกลุ่มทงฮักและช็อนโดโกโย³ ได้เชื่อมโยงสภาวะดังกล่าวเข้ากับแนวคิดเรื่องสภาวะแห่งความประเสริฐสมบูรณ์สูงสุด (Ch’onju, Ch. 天主, Kr. 천주) การเชื่อมโยงดังกล่าวมีเป้าหมายที่สำคัญในการชี้ให้เห็นว่าสรรพชีวิตทั้งหลายต่างเนื้อแท้หรือธรรมชาติเดิมแท้ที่เท่าเทียมกันอันเป็นรากฐานของการพัฒนาแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ในเชิงจริยธรรมระหว่างมนุษย์ที่วางอยู่บนหลักการทางจริยธรรมและศีลธรรมที่ถูกต้องงดงาม การพิจารณาเชื่อมโยงกับแนวคิดของกลุ่มศาสนากระแสหลักในคาบสมุทรเกาหลีในช่วงเวลาดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นว่า แนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์ดังกล่าวนี้มีลักษณะที่สัมพันธ์ไปกับแนวคิดเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ในทัศนะของพระพุทธศาสนาและลัทธิขงจื้อซึ่งเป็นกลุ่มศาสนาดั้งเดิมในคาบสมุทรเกาหลี กล่าวคือ “แนวคิดเรื่องพุทธภาวะ” (Buddha Nature) ของพระพุทธศาสนาในฐานะที่เป็นพลังหรือศักยภาพของมนุษย์ที่มีอยู่ในตัวคนอันเป็นสิ่งที่ทำให้ตนสามารถเข้าใจธรรมแล้วก้าวสู่ความหลุดพ้นได้ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนมีอยู่อย่างเท่าเทียมไม่มีใครมีมากกว่าใคร (Promta, 2003)

ส่วนในกรณีของลัทธิขงจื้อนั้นแนวคิดดังกล่าวยังคงมีลักษณะที่สัมพันธ์ไปกับจารีตความคิดในเชิงศีลธรรมจริยธรรมของมนุษย์หรือระบบความสัมพันธ์พื้นฐานของมนุษย์ภายใต้คำสอนพื้นฐานในเรื่อง “จารีตและมนุษย์ธรรม” (禮, 仁) อันเป็นแนวคิดพื้นฐานของสังคมเกาหลีซึ่งเชื่อมโยงไปสู่ประเด็นคำสอนพื้นฐานของลัทธิขงจื้อใหม่เรื่อง “จักรวาลวิทยามนุษยนิยม” (The Cosmo-antropic Relation) ซึ่งมีแนวคิดพื้นฐานว่าชีวิตของมนุษย์นั้นเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติและจักรวาล ธรรมชาติแห่งจักรวาลดังกล่าวปรากฏในชีวิตของมนุษย์ในฐานะ “ธรรมชาติธาตุแท้อันบริสุทธิ์” หรือ xing (Ch. 性) และพลังสร้างสรรค์แห่งรูปธรรมหรือ Qi (Ch. 氣) อันเป็นพลังหรือศักยภาพของมนุษย์ที่เป็นพื้นฐานของการปฏิบัติพัฒนาตนเองจนธรรมชาติของมนุษย์ได้กลายเป็นหนึ่งเดียวกับสภาวะแห่งความประเสริฐบริสุทธิ์โดยสมบูรณ์ (Kim, 2017)

ด้วยเหตุนี้การเข้าใจแนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์ในฐานะที่เป็นศักยภาพแห่งการพัฒนา ดังกล่าวคือรากฐานที่สำคัญในการสะท้อนให้เห็นถึง “โจทย์ทางศาสนา” ของกลุ่มทงฮักและช็อนโดโกโยซึ่งเป็นการตอบสนองต่อปัญหาความทุกข์เชิงจิต “ในชีวิตจริงของปุถุชนในสังคม” โดยมีเป้าหมายที่สำคัญเพื่อให้มนุษย์ตระหนักถึงธรรมชาติเดิมแท้อันบริสุทธิ์สมบูรณ์ซึ่งเป็นสิ่งที่มนุษย์ทั้งหลายต่างมีอยู่อย่างเท่าเทียมกันเพื่อเป็นรากฐานที่สำคัญในการชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการพัฒนาแนวคิดทางศีลธรรมจริยธรรมอันเป็นโจทย์ที่แตกต่างไปจากจารีตความคิดของ

³ ถึงแม้กลุ่มทงฮักจะเป็นกลุ่มการเคลื่อนไหวปรากฏขึ้นก่อนและภายหลังได้พัฒนาไปสู่การเป็นกลุ่มช็อนโดโกโยแต่กลุ่มแนวคิดทั้งสองดังกล่าวถือได้ว่าเป็นกลุ่มที่มีรากฐานแนวคิดและหลักการที่สอดคล้องและสืบเนื่องต่อกัน ดังนั้นในบทความวิจัยนี้เมื่อกล่าวถึงแนวคิดหรือหลักการทางศาสนาของกลุ่มการเคลื่อนไหวทางศาสนาดังกล่าวจึงจะใช้ชื่อเรียกกลุ่มดังกล่าวโดยภาพรวมว่า “กลุ่มทงฮักและช็อนโดโกโย”

กลุ่มศาสนาดั้งเดิมในเกาหลี (Korean Traditional Religion) เช่น พระพุทธศาสนา ลัทธิซงจื่อหรือลัทธิซาแมน บนคาบสมุทรเกาหลีในช่วงเวลาดังกล่าวเริ่มปรากฏขึ้นในยุคสมัยของ เซว ซ็ฮยอน (Ch'oe Si hyeong, Kr. 최시형) และ ของซอน บย็องฮี (Son Byong-hi, Kr. 손병희; 1861 -1922) คณาจารย์รุ่นที่สองและสามของกลุ่มซงฮักและ ซ็อนโดโกโย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการก่อเกิดและการเปลี่ยนแปลงของแนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์ของกลุ่มซงฮักและซ็อนโดโกโย
2. เพื่อศึกษาบทบาททางจริยธรรมของแนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์ของกลุ่มซงฮักและซ็อนโดโกโย
3. เพื่ออภิปรายบทบาทของแนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์ และบทบาททางจริยธรรมสังคมของแนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์ของกลุ่มซงฮักและซ็อนโดโกโย

การทบทวนวรรณกรรม

สังคมการเมืองและวัฒนธรรม: กระแสแห่งเปลี่ยนแปลงของเกาหลีในคริสต์ศตวรรษที่ 19

หากพิจารณาว่า “ศาสนา” เป็นส่วนหนึ่งขององคาพยพแห่งวัฒนธรรมของอารยธรรมเกาหลีอันเป็นกระแสธารทางความคิดที่ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน และไม่สามารถถูกแยกขาดออกจากกันได้โดยสมบูรณ์แล้ว การเข้าใจแนวคิดและหลักการทางศาสนานั้น จึงไม่สามารถแยกขาดออกจากการพิจารณาบริบททางประวัติศาสตร์และสังคมในคาบสมุทรเกาหลีในช่วงเวลาดังกล่าวได้เช่นกัน ในกรณีของการศึกษาวัฒนธรรมทางความคิดของอารยธรรมเกาหลีโดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มแนวคิด “ศาสนาใหม่” (New Religion) ที่เริ่มปรากฏขึ้นในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 นั้น ได้ชี้ให้เห็นว่าหนึ่งในแนวคิดที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อการวางรากฐานทางความคิดในเชิงศาสนาภายในคาบสมุทรเกาหลีนั้นคือแนวคิดเรื่อง “มนุษย์คือสวรรค์” ของกลุ่มซงฮักและซ็อนโดโกโยซึ่งเริ่มปรากฏในช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลงของสังคมเกาหลีภายใต้เงื่อนไขปัจจัยที่สำคัญในสองประการกล่าวคือ ประการที่หนึ่ง “กระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงทางศาสนาและความเชื่อ” และประการที่สอง “กระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง”

ประการที่หนึ่ง Min Kyoung-bae ได้ชี้ให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงที่ชัดเจนดังกล่าวเริ่มต้นปรากฏขึ้นจากการเข้ามาของแนวคิดทางคริสต์ศาสนาในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 15-16 ผ่านทางการแพร่ขยายอิทธิพลทางความคิดจากราชสำนักจีนที่เปิดรับองค์ความรู้และวิทยาการจากโลกตะวันตกผ่านเส้นทางการค้าสายไหมซึ่งเกิดขึ้นพร้อมกับการปรากฏขึ้นของตำราคำสอนและคัมภีร์ของคริสต์ศาสนาซึ่งในภายหลังแนวคิดดังกล่าวได้กลายมาเป็นพื้นฐานของกลุ่มขบวนการซิลฮัก (Silhak : Kr. 실학) ซึ่งมีความหมายถึง “การเรียนรู้ในเชิงปฏิบัติ” หรือ Practical Learning (Min, 2005) โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากสายสกุลความคิดในกลุ่ม Bukhakpa (Northern Learning School, Kr. 북학사상) ซึ่งมุ่งปฏิเสศแนวคิดของลัทธิซงจื่ออย่างชัดเจนพร้อมให้การยอมรับสนับสนุนองค์ความรู้ทางวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ สังคมศาสตร์ วรรณกรรม และเศรษฐศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อเป็นรากฐานในการก่อเกิดการปฏิรูปทางความคิดเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมสังคมเกาหลีในอนาคต (Kim, 2015; Kim, 2015)

ข้อเสนอดังกล่าวได้รับการอธิบายเพิ่มเติมจาก Paul Beirne ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการแผ่ขยายอิทธิพลของกลุ่มประเทศตะวันตกในช่วงเวลาดังกล่าวเกิดขึ้นทั้งในรูปแบบของการเผยแพร่ความคิดอย่างรวดเร็วของคริสต์จักรในฐานะที่เป็น “กองกำลังทางจิตวิญญาณ” (Spiritual Army) ที่มาพร้อมด้วยการขยายตัวทางเมืองและการทหารด้วยแสนยานุภาพและอาวุธ (Military Power) ที่กลุ่มประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกไม่สามารถต้านทานได้ (Beirne, 2021) อีกทั้งการขยายอิทธิพลทางความคิดของคริสต์ศาสนาดังกล่าวได้ส่งผลอย่างมีนัยที่สำคัญต่อประเด็นเรื่องคุณค่าความหมายและความชอบธรรมทั้งของกลุ่มแนวคิดของจื่อใหม่และพระพุทธศาสนาอันเป็น

วัฒนธรรมทางความคิดดั้งเดิมในคาบสมุทรเกาหลี เช่น การมุ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักการทางอภิปรัชญา⁴ ที่ซับซ้อนจนบดบังความสำคัญของหลักการทางศีลธรรมหรือจริยธรรมอันเป็นแก่นสารทางความคิดของลัทธิขงจื้อ เพื่อใช้หลักการทางปรัชญาดังกล่าวเพียงเพื่อการสร้างรากฐานความชอบธรรมทางการเมืองและการแสวงหาโอกาส และผลประโยชน์อันไม่ชอบธรรมของกลุ่มชนชั้นปกครองที่เกิดขึ้นภายใต้การโครงสร้างทางสังคมในแบบลำดับชั้น คักดินา (Youn, 2015) ในขณะที่บทบาทของนักบวชหรือพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนากลับมิได้เป็นบทบาทที่มุ่งให้ความสำคัญกับ “สังคม” หรือปัญหาชีวิตของมนุษย์ในโลกเชิงประจักษ์เนื่องด้วยการมุ่งให้ความสำคัญกับ หลักคำสอนในเชิงโลกุตรธรรมที่มุ่งแสวงหาหนทางแห่งการหลุดพ้นเชิงปัจเจกบุคคล หรือ Personal Salvation ด้วยการปฏิบัติธรรมอย่างเข้มงวดและการหลีกเลี่ยงสังคมออกไปสู่สถานที่เงียบสงบในป่าเขาเพื่อการปฏิบัติสมาธิอัน เป็นการแยกขาดพระพุทธศาสนาออกจากชีวิตของมนุษย์ในโลกแห่งความเป็นจริง (Chong, 1969; Kim, 2014)

ประการที่สอง Yi (1969) ได้ชี้ให้เห็นว่ากระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเกิดขึ้นจากการเข้ามามีบทบาททางการเมืองภายในคาบสมุทรเกาหลีของกลุ่มประเทศมหาอำนาจเพื่อการสร้างความได้เปรียบทางการเมืองและ เศรษฐกิจจากความได้เปรียบทางภูมิรัฐศาสตร์ของคาบสมุทรเกาหลีในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 17 ภายใต้ ความพยายามในการเข้ามามีบทบาทเหนือคาบสมุทรเกาหลีของมหาอำนาจทั้งจากโลกตะวันตกและโลกตะวันออก (Yi, 1969 as cited in Noh, 1984) เช่น นโยบายการขยายตัวทางตะวันออกหรือ Russian Eastern World Expansion ในปี ค.ศ. 1851 หรือความพยายามเข้ามามีบทบาทของฝรั่งเศสภายใต้การยกกองทัพเรือเข้าสู่ เกาหลีซึ่งเกิดขึ้นจากข้ออ้างเรื่องความขัดแย้งทางศาสนาระหว่างราชสำนักโซซอนและศาสนาจักรคาทอลิก ในปี ค.ศ. 1851 รวมถึงกรณีกองทัพเรือของนายพล เซอร์แมนซึ่งบุกเข้าสู่ม่านน้ำทางแคบโดยปราศจากการได้รับอนุญาตจากทางการเกาหลีซึ่งนำไปสู่การสู้รบอย่างรุนแรงระหว่างสองประเทศในบริเวณเกาะคังฮวาในปี ค.ศ. 1871 (Yi, 1969 as cited in Noh, 1984) ในขณะเดียวกันการขยายอิทธิพลและอำนาจทางการค้าที่จีนมีต่อราชสำนัก โซซอนได้กลายเป็นชนวนเหตุสำคัญที่นำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างจีนและญี่ปุ่นอันส่งผลกระทบต่อเกาหลีในช่วงเวลาดังกล่าว (Noh, 1984)

ในขณะที่ MacDonal (2009) ได้วิเคราะห์สถานการณ์และปัญหาของชนชั้นเกษตรกรภายใต้ปัญหาทางการเมืองและโครงสร้างทางสังคมในลักษณะดังกล่าวนี้ได้ชี้ให้เห็นว่าความเสียเปรียบทางเศรษฐกิจอันเกิดจาก ปัญหาการเมืองระหว่างประเทศและสถานะภาพของชนชั้นเกษตรกรภายใต้โครงสร้างทางสังคมดังกล่าว ส่งผลให้กลุ่มเกษตรกร และชาวนาตกเป็น “เหยื่อ” จากการใช้อำนาจโดยปราศจากความชอบธรรมโดยที่ความเป็นอยู่ อันแร้นแค้นและความเดือดร้อนในชีวิตของชาวนาที่เกิดขึ้นจากปัญหาทางสังคมดังกล่าวนี้ กลับไม่ได้รับความสนใจอย่างจริงจังจากราชสำนักในส่วนกลาง เนื่องด้วยราชสำนักมุ่งให้ความสนใจกับภาษีและจำนวนรายได้ที่ถูกส่ง เข้าสู่ท้องพระคลังหลวงอย่างสม่ำเสมอเพียงเท่านั้น (MacDonal, 2009)

การก่อเกิดกลุ่มแนวคิดทงฮักและแนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์

ภายใต้สภาวะแห่งความสับสนวุ่นวายทั้งในเชิงสังคมการเมืองและวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาดังกล่าว ได้กลายเป็นเงื่อนไขและปัจจัยที่สำคัญในการพัฒนาและเผยแพร่แนวคิดคำสอนของชเวเจอูในฐานะกลุ่ม การเคลื่อนไหวทางศาสนาในนาม “กลุ่มทงฮัก” (동학) อันมีความหมายถึงกลุ่มการเรียนรู้ตะวันออก⁵ (Eastern Learning) ที่มุ่งให้ความสำคัญกับการฟื้นคืนวัฒนธรรมทางความคิดที่ดั้งเดิมของโลกตะวันออก ซึ่งในทัศนะของ ชเวเจอูแนวคิดดังกล่าวนี้ ล้วนเต็มเปี่ยมไปด้วยพลังและศักยภาพทั้งในเชิงคุณธรรมและจริยธรรมในการบรรเทา ปัญหาความทุกข์ยากของมนุษย์ในสังคมในช่วงเวลาดังกล่าวซึ่งนักวิชาการเช่น Kim Yonghwi ได้วิเคราะห์และ ขยายความหมายของปัญหาความทุกข์ยากดังกล่าวในทัศนะของชเวเจอูโดยชี้ให้เห็นว่าความพยายามของชเวเจอู ในการเผยแพร่แนวคิดและหลักการทางศาสนา รวมถึงจริยธรรมของกลุ่มทงฮักนั้น สะท้อนถึงการตระหนักรู้

⁴ อภิปรัชญา หรือ Metaphysic คือวิชาที่ว่าด้วยการศึกษาธรรมชาติของความจริงแท้หรือสภาวะที่แท้จริงของสิ่งต่าง ๆ

⁵ โดยนัยคือวัฒนธรรมรากฐานของอารยธรรมเกาหลี กล่าวคือลัทธิขงจื้อ พระพุทธศาสนา รวมถึงแนวคิดของลัทธิชางนัม

ในข้อปัญหาที่สำคัญเร่งด่วนทั้งสี่ประการของสังคมเกาหลีในช่วงเวลาดังกล่าว คือ ประการที่หนึ่ง คือปัญหาเรื่องความทุกข์เชิงจิตของประชาชนอันเกิดขึ้นจากการไร้ซึ่งศีลธรรมของกลุ่มชนชั้นปกครอง ประการที่สอง คือปัญหาเรื่องความทุกข์เชิงจิตของประชาชนอันเกิดขึ้นจากการรุกรานของกองทัพจากต่างประเทศ ประการที่สาม คือปัญหาจากกลุ่มศาสนากระแสหลักของเกาหลีไม่มีเจตจำนงในการปรับเปลี่ยนบทบาทเพื่อการตอบสนองต่อปัญหาในชีวิตของมนุษย์ได้อย่างจริงจัง และประการที่สี่ คือปัญหาที่เกิดขึ้นกับปัจเจกชนในสังคมที่ไม่ตระหนักรู้ในพลังและศักยภาพแห่งการเปลี่ยนแปลงอันเป็นแก่นแท้ของคุณค่าและความหมายของชีวิต (Kim, 2022)

จากการศึกษาพบว่า ในทัศนะของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดคโยปัญหาเรื่องความทุกข์และปัญหาในการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคมนั้น ถูกอธิบายย้อนถอยกลับไปสู่รากฐานประเด็นปัญหาในเชิงปรัชญาและจริยธรรมและศีลธรรมของมนุษย์ กล่าวคือปัญหาในเรื่องการตระหนักรู้ถึงคุณค่าและความหมายของชีวิตอันเป็นความประเสริฐบริสุทธิ์และเป็นพลังแห่งศักยภาพเป็นสิ่งที่มนุษย์ทั้งหลายต่างมีอยู่อย่างเท่าเทียมและการพัฒนาศักยภาพทางศีลธรรมดังกล่าวเพื่อนำไปสู่การสร้างรากฐานของวัตรปฏิบัติทางจริยธรรมซึ่งเป็นรากฐานระบบความสัมพันธ์ที่งดงามระหว่างมนุษย์ในสังคมนั้นมุ่งไปสู่ความพยายามในการฟื้นคืนสังคมแห่งความงดงามหรือการสร้างสวรรค์บนพื้นพิภพอันเป็นเป้าหมายของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดคโยแนวคิดดังกล่าวปรากฏขึ้นในสองช่วงเวลาที่สำคัญกล่าวคือ

ช่วงแรกเริ่ม: ช่วงการพัฒนาแนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์ในมิติทางปรัชญาและศาสนา อันเป็นช่วงแรกเริ่มของการก่อตั้งกลุ่มศาสนานั้น แนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์ได้รับการวิเคราะห์เชื่อมโยงเข้ากับแนวคิดทางปรัชญาของกลุ่มศาสนาต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลในสังคมเกาหลีในช่วงเวลาดังกล่าว กล่าวคือการอธิบายแนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์โดยเชื่อมโยงเข้ากับสภาวะอันเป็นรากฐานหรือเป็นพื้นฐานแห่งชีวิตของมนุษย์ซึ่งในทัศนะทางศาสนา “สภาวะ” ดังกล่าวถูกอธิบายในฐานะที่เป็นธรรมชาติเดิมแท้ (Original Nature) เนื้อแท้หรือแก่นแท้แห่งความเป็นมนุษย์ซึ่งมนุษย์ทุกคนต่างมีสภาวะดังกล่าวอยู่อย่างเท่าเทียมเสมอกัน จากการศึกษาวเคราะห์พบว่า การอธิบายความหมายของธรรมชาติเดิมแท้ดังกล่าวนั้นปรากฏขึ้นอยู่ในสามบริบทที่สำคัญกล่าวคือ

ประการแรก การอธิบายแนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์เชื่อมโยงเข้ากับสภาวะแห่งความสมบูรณ์สูงสุดซึ่งถูกเชื่อมโยงไปยังหลักคำสอนเรื่อง “พระเจ้า” ในบริบทความคิดทางคริสต์ศาสนาโดยหลักการดังกล่าวถูกอธิบายภายใต้แนวคิดเรื่องจิตมนุษย์คือจิตแห่งพระเจ้าหรือ Minsin Chusim, Kr. 민신추심 ซึ่งแนวคิดดังกล่าวอธิบายว่าธรรมชาติเดิมแท้ของมนุษย์ทั้งหลายต่างมีความบริสุทธิ์สมบูรณ์เช่นเดียวกับความประเสริฐสมบูรณ์แห่งสวรรค์จิตของมนุษย์ (심) เป็นส่วนหนึ่งของสภาวะจิตอันสมบูรณ์ของพระเจ้าและมนุษย์ทั้งหลายจึงมีหน่อเนื้อแห่งความประเสริฐสมบูรณ์เป็นแก่นสารมั่นคงในชีวิต (Kim, 1972)

ประการที่สอง การอธิบายแนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์เชื่อมโยงเข้ากับประเด็นเรื่อง “พุทธภาวะ” (Buddha Nature) หรือแนวคิดเรื่องจิตเดิมแท้ (True Mind, Kr. 진심: Jinsim) ของพระพุทธรูปศาสนาหายาน โดย Edward Brain Brown และ Sallie B King ได้อธิบายแนวคิดดังกล่าวไว้ว่า “สภาวะแห่งการรับรู้ของจิต” (Awareness: Kr. 지) เป็นศักยภาพเดิมแท้ของมนุษย์ในการเข้าใจโลกและสรรพสิ่งได้ตรงตามความเป็นจริง⁶ ซึ่งสภาวะดังกล่าวนี้เป็นรากฐานที่สำคัญในการสนับสนุนข้อคำสอนในเชิงวิมุติวิทยา⁷ ของพระพุทธรูปศาสนาหายานที่มองว่าสรรพชีวิตทั้งหลายมีศักยภาพแห่งการเข้าใจหลักธรรมคำสอนและสามารถพัฒนาตน (Self Cultivation) ตามหลักคำสอนในพระพุทธรูปศาสนาเพื่อมุ่งตรงไปสู่เป้าหมายปลายทางแห่งการบรรลุธรรมอันสมบูรณ์ (Brown, 1991; King, 1992)

⁶ ความหมายในกรณีดังกล่าวอธิบายได้ว่า ในทัศนะของพระพุทธรูปศาสนาสรพสิ่งทั้งหลายต่างดำรงอยู่อย่างสัมพันธ์เชื่อมโยงกับสิ่งอื่น ๆ อย่างเป็นพลวัตโดยมิได้แยกขาดออกจากกัน เช่น ความเป็นมนุษย์นั้นเกิดขึ้นจากปัจจัยและองค์ประกอบทั้งห้าประการหรือขั้น 5 ความเข้าใจที่ว่าความเป็นมนุษย์นั้นสามารถดำรงอยู่ได้โดยแยกขาดออกจากเงื่อนไขและปัจจัยต่าง ๆ นั้นคือความเข้าใจที่ผิดพลาดอันนำมาซึ่งความทุกข์ (Suffering) ในทัศนะของพระพุทธรูปศาสนา ในแง่นี้กระแสแห่งการรับรู้อันเป็นศักยภาพเดิมแท้ของมนุษย์ดังกล่าวจึงเป็นสภาวะแห่งการรับรู้ของมนุษย์ที่ตรงกับสภาวะที่สิ่งต่าง ๆ ทั้งหลายเป็นจริงและในทัศนะของพระพุทธรูปศาสนาการรับรู้ในลักษณะดังกล่าวคือพื้นฐานที่สำคัญของการบรรลุธรรมอันสมบูรณ์

⁷ วิมุติวิทยา คือ วิชาที่ว่าด้วยการศึกษาเกี่ยวกับการหลุดพ้น เช่น การบรรลุธรรมในพระพุทธรูปศาสนาหรือการถึงอณาจักรของพระเจ้าในศาสนาเซเชนนิยม

ประการที่สาม การอธิบายแนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์เชื่อมโยงเข้ากับประเด็นเรื่องธรรมชาติเดิมแท้แห่งจักรวาลอันเป็นแนวคำสอนที่สำคัญของลัทธิขงจื๊อใหม่โดยนักวิชาการเช่น ได้ชี้ให้เห็นว่าแนวคิดเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ที่ปรากฏอยู่ในหลักการเรื่องมนุษย์คือสวรรค์ยังคงมีลักษณะที่สอดคล้องไปกับหลักแนวคิดเรื่องจักรวาลวิทยาของมนุษย์นิยม (The cosmo- anthropic relation) ของลัทธิขงจื๊อใหม่ด้วยเหตุที่ว่าในทัศนะของลัทธิขงจื๊อใหม่นั้น “ธรรมชาติเดิมแท้ของมนุษย์” ทั้งหลายนั้นล้วนมีความเชื่อมโยงในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของ “ธรรมชาติแห่งจักรวาล” อันเป็นหลักการทางปรัชญาของจูซี⁸ (Zhu xi ,Ch.朱熹 , 1130-1200) ในแง่นี้เมื่อคุณลักษณะพื้นฐานแห่งจักรวาลนั้นประกอบขึ้นด้วยด้วย “กฎเกณฑ์แห่งธรรมชาติ” หรือ Li (Ch. 理) และ “พลังอำนาจแห่งการเปลี่ยนแปลง” หรือ Qi (Ch. 氣) เป็นพื้นฐาน และเมื่อมนุษย์คือส่วนหนึ่งขององค์ประกอบแห่งจักรวาลทั้งหมด ดังนั้นคุณลักษณะทั้งสองประการดังกล่าวนี้จึงได้ปรากฏขึ้นภายในจิตของมนุษย์ในฐานะที่เป็น “ธรรมชาติธาตุแท้อันบริสุทธิ์” หรือ xing (Ch. 性) และ “พลังสร้างสรรค์แห่งรูปธรรม” หรือ Qi (Ch. 氣) (Limpanusorn, 1981) ในขณะที่ Youngsan Back และ Philip J. Ivanhoe ได้ชี้ให้เห็นว่าภายใต้ข้อเสนอดังกล่าวนี้เนื้อแท้ของมนุษย์กล่าวคือ “จิต” (Mind) มีความบริสุทธิ์และงดงามเนื่องด้วยเป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์อันสูงสุด (The Absolute Perfection) หรือ “สวรรค์อันสูงส่ง” และธรรมชาติเดิมแท้ของมนุษย์ทั้งหลายต่างมีความบริสุทธิ์สมบูรณ์เช่นเดียวกับความประเสริฐสมบูรณ์แห่งสวรรค์นั่นเอง (Back & Ivanhoe, 2017)

ช่วงแห่งการเปลี่ยนผ่าน: ช่วงการพัฒนาแนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์ในมิติทางจริยธรรมและสังคม อันเป็นช่วงการเปลี่ยนผ่านและการพัฒนาแนวคิดดังกล่าวไปสู่การเป็นรากฐานของหลักการทางจริยธรรมซึ่งเกิดขึ้นในช่วงเวลาที่ปัญหาความวุ่นวายทางสังคมและทางการเมืองอันเกิดขึ้นจากพื้นฐานของความบกพร่องทางจริยธรรมทั้งของกลุ่มผู้ปกครองและของมนุษย์ทั้งหลายในสังคมทั้งในความหมายของการปราศจากการตระหนักถึงคุณค่าและความหมายในชีวิตของมนุษย์ทั้งหลายรวมถึงการปราศจากความพยายามในการปรับประยุกต์คำสอนทางศาสนาที่เต็มเปี่ยมไปด้วยศักยภาพทางจริยธรรมไปสู่การเป็นหลักปฏิบัติในเชิงจริยธรรมเพื่อใช้เป็นรากฐานของระบบความสัมพันธ์ที่งดงามระหว่างมนุษย์ในสังคม ซึ่งในทัศนะของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยนั้นปัญหาความบกพร่องดังกล่าวเป็นชนวนเหตุที่สำคัญที่จะส่งผลสืบเนื่องต่อไปถึงปัญหาทางสังคมอันส่งผลอย่างมีนัยที่สำคัญต่อความมั่นคงถึงความอยู่รอดของประเทศชาติในภาพรวม

ในช่วงเวลาดังกล่าวกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยจึงเริ่มให้ความสำคัญกับการผลักดันพัฒนาศักยภาพทางศีลธรรมจริยธรรมของแนวคำสอนในเรื่องมนุษย์คือสวรรค์ให้สามารถถูกแสดงออกได้อย่างเป็นรูปธรรมในฐานะที่เป็นแนวปฏิบัติที่ถูกต้องงดงามระหว่างมนุษย์ในสังคม (Susim Chongki : 守心正氣) ซึ่งเป็น “การสร้างสวรรค์ที่งดงามให้ปรากฏในชีวิตของมนุษย์” (huch'on kaepyok : 後天開關) อันเป็นสังคมในอุดมคติหรือเป็น “สวรรค์บนพื้นพิภพ” (地上天國) ในฐานะที่เป็นสังคมแห่งความสุขและความเสมอภาคเท่าเทียมซึ่งหลุดพ้นออกไปจากระบบสังคมศักดินาและการแบ่งแยกชนชั้นทางสังคมเกาหลีที่มีมาอย่างยาวนาน (Lee, 2004)

จากการศึกษาทบทวนวรรณกรรมและข้อเสนอของนักวิชาการทางศาสนาที่ผ่านมาได้ชี้ให้เห็นถึงพลวัตแห่งการเปลี่ยนแปลงของสังคมวัฒนธรรมและความคิดพื้นฐานทางศาสนาของคาบสมุทรเกาหลีที่เกิดขึ้นกับหลักการเรื่องมนุษย์คือสวรรค์และบทบาททำที่ของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยและการเปลี่ยนผ่านได้กลายเป็นหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การเกิดขึ้นของกลุ่มแนวคิดทางศาสนารูปแบบใหม่ในสังคมเกาหลีซึ่งมุ่งให้ความสำคัญกับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างหลักการทางศาสนาและปัญหาในชีวิตของมนุษย์ ภายใต้มุมมองดังกล่าวหลักคำสอนทางศาสนาในเชิงจริยธรรมสังคม ความพยายามในการปรับและประยุกต์หลักคำสอนในเชิงปรัชญาที่ซับซ้อนให้สามารถเชื่อมโยงเข้ากับการดำรงชีวิตรวมถึงประเด็นปัญหาในชีวิตของมนุษย์ภายใต้การมุ่งให้ความสำคัญกับคำสอนในเชิงศีลธรรมจริยธรรมของกลุ่มศาสนาใหม่เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์และสังคมในโลกแห่งความเป็นจริง

⁸ นักปราชญ์จีนในลัทธิขงจื๊อใหม่ผู้ซึ่งมีอิทธิพลต่อแนวคิดทางปรัชญาขงจื๊อใหม่เกาหลี

ท่าทีดังกล่าวนี้พิจารณาได้ว่า เป็นจุดเด่นที่สำคัญของกลุ่มศาสนาใหม่ในคาบสมุทรเกาหลีที่แตกต่างไปจากจารีตความคิดของกลุ่มศาสนาดั้งเดิมในคาบสมุทรเกาหลีซึ่งมุ่งรักษาและสืบทอดแนวคิดและวิถีปฏิบัติแบบดั้งเดิม อันส่งผลให้กลุ่มศาสนาดังกล่าวมีลักษณะที่หยุดนิ่งตายตัว (Static) ซึ่งไม่สามารถเชื่อมโยงเข้ากับโลกและสังคม ซึ่งเป็นการเน้นย้ำถึงการตระหนักรู้ในความจำเป็นของการสร้างสรรค์ให้สังคมและโลกที่งดงามปรากฏในชีวิตของมนุษย์” (huch'on kaepyok : 後天開闢) ที่จะต้องถูกทำให้เกิดขึ้นเพื่อเป็นการค้าประกันถึงความอยู่รอดของปัจเจกชน สังคม และประเทศชาติในภาพรวม

กรอบแนวคิดและสมมุติฐานงานวิจัย

บทความวิจัยนี้มีกรอบแนวคิดและขอบเขตการวิจัยในประเด็นความเชื่อของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยในฐานะที่เป็น “กลุ่มแนวคิดทางศาสนาใหม่ในเกาหลี” โดยมีสมมุติฐานเบื้องต้นว่าหลักการเรื่องมนุษย์คือสวรรค์นั้นคือรากฐานทางความเชื่อที่สำคัญกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยใช้เพื่อพัฒนาอุดมการณ์ทางจริยธรรมทางสังคมซึ่งมุ่งให้ความสำคัญกับการปรับประยุกต์แนวคิดทางศาสนาเพื่อเป็นรากฐานในการสนับสนุนการพัฒนาแนววิถีปฏิบัติทางจริยธรรมของมนุษย์ในสังคมอันเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการปรับบทบาทท่าทีของกลุ่มศาสนาที่เกิดขึ้นภายใต้ความเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัตของสังคมเกาหลีในช่วงเวลาดังกล่าว ด้วยสมมุติฐานและกรอบแนวคิดดังกล่าว งานวิจัยนี้จึงแบ่งประเด็นอภิปรายและการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ประการหลักกล่าวคือ

ประการที่หนึ่ง การศึกษาการก่อเกิดและการเปลี่ยนแปลงของแนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์ในฐานะที่เป็นหลักการพื้นฐานทางปรัชญาที่เกี่ยวข้องกับคำสอนของกลุ่มศาสนาหลักในคาบสมุทรเกาหลีทั้งพระพุทธศาสนา ลัทธิขงจื้อ และศาสนาคริสต์ซึ่งปรากฏขึ้นในช่วงแรกของการก่อตั้งกลุ่มแนวคิด

ประการที่สอง การศึกษาบทบาททางจริยธรรมของแนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์ของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยที่เกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมทางความคิดของสังคมเกาหลีซึ่งเกิดขึ้นโดยการปรับประยุกต์แนวคำสอนเรื่องมนุษย์คือสวรรค์เพื่อใช้เป็นแนวคิดซึ่งสนับสนุนหลักการทางจริยธรรมซึ่งถือได้ว่าเป็นอัตลักษณ์ทางความคิดที่สำคัญในฐานะกลุ่มศาสนาใหม่ของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยในสังคมเกาหลี

ประการที่สาม การอภิปรายบทบาทของแนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์ภายใต้การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของบทบาทของแนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์ซึ่งเกี่ยวข้องกับประเด็นทางจริยธรรมสามประการหลักคือ ประการที่หนึ่ง แนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์ในฐานะจุดเริ่มต้นของหลักการทางจริยธรรม ประการที่สอง แนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์ในฐานะหลักการที่สนับสนุนระบบความสัมพันธ์ของมนุษย์ในสังคม และประการที่สาม แนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์ในฐานะหลักการซึ่งสนับสนุนเป้าหมายทางจริยธรรมของสังคม

การวิเคราะห์พัฒนาการทางความคิดของแนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์ในบริบทสังคมเกาหลีดังกล่าวนี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ทางความคิดที่สำคัญของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยอันเป็นจุดเริ่มต้นของ “การเปลี่ยนผ่านเข้าสู่โลกในยุคใหม่” (Modernization) ที่เกิดขึ้นภายใต้กรอบแนวคิดเรื่องใน “การขยายบทบาทและหน้าที่ของศาสนา” “การขยายขอบเขตเป้าหมายของศาสนา” และ “การขยายขอบเขตความหมายของศาสนา” โดยมีเป้าหมายที่สำคัญในการชี้ให้เห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของหลักคำสอนทางศาสนารวมถึงคุณประโยชน์ของข้อคำสอนทางศาสนาที่สามารถส่งผลอย่างนัยที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญของความอยู่รอดของสังคมในภาพรวมซึ่งเป็นอุดมการณ์ทางจริยธรรมที่มุ่งไปสู่เป้าหมายที่สำคัญในการสร้างสังคมแห่งความยุติธรรม ซึ่งเป็นสังคมแห่งการตระหนักถึงความเท่าเทียมกัน (Equality) การยอมรับในเสรีภาพ (Freedom) และความยุติธรรม (Justice) เพื่อนำไปสู่สังคมที่งดงามหรือแนวคิดเรื่องสวรรค์บนพื้นพิภพอันเป็นเป้าหมายปลายทางของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโย

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร โดยแบ่งออกเป็นสองกลุ่มคือ

- กลุ่มเอกสารปฐมภูมิ (Primary Source) ประกอบด้วยบันทึกคำสอนหลักที่สำคัญของกลุ่มทงฮักและช็อนโดกโย เรื่อง Chondogyo Scripture (Donggyeong Daejeon) อันเป็นบันทึกคำสอนของคณาจารย์ผู้ก่อตั้งและคณาจารย์ผู้สืบทอดแนวคิดดังกล่าว

- กลุ่มเอกสารทุติยภูมิ (Secondary Source) ประกอบไปด้วย เอกสาร ตำรา หนังสือ งานวิจัย และบทความทางวิชาการของนักวิชาการที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทางสังคมการเมืองและท่าทีต่อปัญหาทางสังคมของกลุ่มทงฮักและช็อนโดกโย

งานวิจัยชิ้นนี้ใช้กรอบแนวคิดในการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลและสร้างข้อสรุปโดยการตีความคำสอนที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์หลักของกลุ่มทงฮักและช็อนโดกโยรวมถึงการศึกษาวิเคราะห์เอกสารทางวิชาการของนักวิชาการที่มีเนื้อหาข้อมูลเกี่ยวข้องกับประเด็นเรื่องแนวคิดทางศาสนากลุ่มทงฮักและช็อนโดกโยพร้อมกับการเสนอทวิเคราะห์ด้วยวิธีการบรรยาย (Descriptive) และการอธิบายความเชื่อมโยงสัมพันธ์ของเนื้อหา (Explanatory) รวมถึงการเสนอแนวคิดของผู้วิจัยในรูปแบบการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) และการสังเคราะห์ข้อมูล (Synthesis) ที่ได้จากการศึกษาเพื่อเป็นการสร้างองค์ความรู้ใหม่ในเชิงวิชาการโดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์ของกลุ่มทงฮักและช็อนโดกโย
2. ศึกษาบทบาททางจริยธรรมของแนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์ของกลุ่มทงฮักและช็อนโดกโย
3. อภิปรายบทบาทของแนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์และระบบจริยธรรมสังคมของกลุ่มทงฮักและช็อนโดกโย

ผลการวิจัย

1. การก่อเกิดแนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์ของกลุ่มทงฮักและช็อนโดกโย

จากการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาของแนวคิดเรื่อง “มนุษย์คือสวรรค์” หรือ in nae ch'on (人乃天) เห็นว่าแนวคิดดังกล่าวเป็นหลักคำสอนในเชิงภววิทยา (Ontology) และอภิปรัชญา (Metaphysics) ซึ่งเป็นหนึ่งในแนวคิดทางปรัชญาที่มุ่งให้ความสำคัญกับการอธิบายประเด็นเรื่องธรรมชาติแห่งความจริงแท้หรือสภาวะแห่งความจริงแท้ของสรรพสิ่งซึ่งอาจจะเป็นสภาวะที่อยู่พ้นออกไปสิ่งที่ปรากฏขึ้นแก่การรับรู้ของมนุษย์⁹ ในแง่นี้หากพิจารณาเทียบเคียงหลักการดังกล่าวเข้ากับแนวคำสอนเรื่องมนุษย์คือสวรรค์จะชี้ให้เห็นว่าในทัศนะของกลุ่มทงฮักและช็อนโดกโย “ความหมายที่แท้จริงของมนุษย์” นั้นมีอาจถูกกำหนดได้จากรูปร่างหรือรูปทรงทางกายภาพ (Physical Organ) เช่น ร่างกายหรือจากสถานะบทบาทหน้าที่อันเป็นองค์ประกอบภายนอกของชีวิตที่อาจจะแตกต่างกันไปตามกฎเกณฑ์และเงื่อนไขทางสังคมหากแต่ความหมายที่แท้จริงของความเป็นมนุษย์หรือตัวตนที่แท้จริงของมนุษย์นั้นจะถูกชี้แจงด้วยองค์ประกอบหรือสภาวะบางประการอันเป็นรากฐานที่มาขององค์ประกอบทางกายภาพดังกล่าวซึ่งหากเทียบเคียงแนวคิดดังกล่าวเข้ากับหลักคำสอนทางศาสนาของกลุ่มทงฮักและช็อนโดกโยจะเห็นได้ว่าสภาวะความจริงแท้หรือเนื้อแท้ดังกล่าวถูกอธิบายด้วยแนวคิดเรื่อง “จิต” (Mind, Kr. 심) ซึ่งเป็นธรรมชาติเดิมแท้ (Original Nature) หรือเนื้อแท้ (Original Essence) ของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องเป็นส่วนหนึ่งกับสภาวะแห่งความประเสริฐสมบูรณ์อันแก่นสารสาระ (Substance) แห่งความเป็นมนุษย์ที่ไม่แปรเปลี่ยนไปตามสภาวะทางกายภาพหรือสถานะทางสังคมของมนุษย์ที่เปลี่ยนแปลงไป (Kim, 2014)

⁹ ตัวอย่างเช่น “น้ำ” (Water) ที่เห็นและสัมผัสได้นั้นโดยแท้จริงประกอบขึ้นจากองค์ประกอบในระดับพื้นฐานอีกสองประการ กล่าวคือไฮโดรเจนและออกซิเจน

แนวคิดดังกล่าวสะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างหลักการพื้นฐานในเชิงมนุษยนิยมของกลุ่มศาสนาดั้งเดิมในคาบสมุทรเกาหลีที่พระพุทธรูปศาสดาที่ขงจื้อซึ่งมีรากฐานในการมุ่งให้ความสำคัญกับ “ธรรมชาติมนุษย์” ทั้งในความหมายของเหตุปัจจัยหลักของการเดินทางเข้าสู่เป้าหมายแห่งการบรรลุธรรมตามที่ชนะของพระพุทธรูปศาสนาหรือในฐานะที่เป็นองค์ประกอบอันสัมพันธ์โยงเป็นส่วนหนึ่งกับโลกและจักรวาลในทัศนะของลัทธิขงจื้อใหม่ซึ่งทำที่ดังกล่าวนั้นปรากฏขึ้นอยู่ในสองช่วงเวลาที่สำคัญในประวัติศาสตร์ทางความคิดของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยกล่าวคือ ในช่วงแรกเริ่มความหมายของแนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์ในฐานะที่เป็นธรรมชาติเดิมแท้ของมนุษย์ได้ปรากฏอยู่ในคัมภีร์หลักสำคัญของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยเรื่อง Donggyeong Daejeon (The Great Scripture of Eastern Learning)¹⁰ โดยเฉพาะในบทบันทึกคำสอนเรื่อง Discussion on Learning (Nohhak-Mun) ซึ่งอธิบายหลักการเรื่องมนุษย์คือสวรรค์โดยเชื่อมโยงแนวคิดดังกล่าวเข้ากับประเด็นเรื่อง สภาวะแห่งความสมบูรณ์สูงสุด¹¹ โดยเนื้อหาดังกล่าวมีใจความที่สำคัญตอนหนึ่งว่า

ข้าพเจ้าจึงถามว่าเหตุใดท่านจึงได้เปิดเผยตัวแก่ข้าพเจ้า ท่านจึงได้ตอบว่าเราไม่อาจที่จะหาใครที่ซึ่งสามารถจะสอนสัจธรรมนี้ได้ เราจึงจะส่งเจ้าไปสู่โลกแห่งสัจธรรมดังนั้นจึงไม่ต้องสงสัยสิ่งใดอีก ท่านกล่าวว่า “จิตของเรานั้นคือจิตของเจ้ามนุษย์ทั้งหลายอาจจะรู้แต่สวรรค์และโลกแต่พวกเขากลับมิได้รู้ถึงเรื่องของจิตวิญญาณ”

(Ch'oe Che U, 2007)

ความหมายที่ปรากฏอยู่ใน Noha-mun ชี้ให้เห็นว่าธรรมชาติของมนุษย์นั้นมีที่มาหรือเป็นส่วนหนึ่งของสภาวะแห่งความสมบูรณ์ประเสริฐที่อยู่เหนือพ้นออกไปจากชีวิตในของมนุษย์ การเชื่อมโยงดังกล่าวเป็นไปเพื่อการสร้างรากฐานแรกเริ่มของแนวคิดทางปรัชญาและศาสนาของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยในสองประการ คือประการที่หนึ่งการชี้ให้เห็นว่าเนื้อแท้หรือธรรมชาติเดิมแท้ของมนุษย์นั้นมีลักษณะที่เป็นศักยภาพหรือพลังแห่งความบริสุทธิ์เนื่องด้วยมีที่มาจากสภาวะแห่งความประเสริฐสมบูรณ์ และประการที่สองการชี้ให้เห็นว่ามนุษย์ทั้งหลายนั้นต่างมีธรรมชาติแห่งความประเสริฐสมบูรณ์ดังกล่าวร่วมกันดังนั้นหากพิจารณาจากรากฐานธรรมชาติเดิมแท้หรือเนื้อแท้แล้วมนุษย์ทั้งหลายจึงมีความเท่าเทียมกันเสมอภาคกันซึ่งการอธิบายแนวคิดเรื่องธรรมชาติของมนุษย์และสภาวะแห่งความสมบูรณ์ประเสริฐที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหาคำสอนทางศาสนาของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโย ดังกล่าวนั้นคือรากฐานของจารีตทางวิชาการในการเชื่อมโยงหลักการไปสู่แนวคิดเรื่อง “พระเจ้า” (ch'onju : 天主) อันเป็นรากฐานคำสอนในเชิงเทววิทยาของศาสนาคริสต์ที่เริ่มเผยแพร่เข้าสู่อาณาจักรโชซอนพร้อมกับการมาถึงของวิทยาการความรู้ที่ทันสมัยและกองกำลังทางการทหารอันนับเป็นภัยที่คุกคามความมั่นคงของอาณาจักรโชซอน และการเชื่อมโยงดังกล่าวนี้คือรากฐานที่สำคัญของการสร้างความชอบธรรมในการปราบปรามกลุ่มแนวคิดทงฮักของราชสำนักเนื่องด้วยเป็นแนวคิดที่แอบแฝงด้วยระบบความคิดของชาติตะวันตกซึ่งเป็นอันตรายต่อทั้งความมั่นคงของรัฐและต่อความบริสุทธิ์ขององค์ความรู้ดั้งเดิมของอารยธรรมเกาหลี

¹⁰ Donggyeong Daejeon เป็นคัมภีร์ปฐมภูมิของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยซึ่งบันทึกคำสอนทางปรัชญาศาสนาและหลักการทางจริยธรรมเอาไว้ในฐานะบทบันทึกคำสอนของคณาจารย์คนสำคัญและงานวิจัยชิ้นนี้จะเรียกคัมภีร์ ในภายหลังว่า “Daejeon” ตลอดงานวิจัยชิ้นนี้

¹¹ ในจารีตทางวิชาการของการศึกษาแนวคิดของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยของในโลกตะวันตกมักแปลความหมายของสภาวะแห่งความสมบูรณ์สูงสุดดังกล่าวในความหมาย “พระเจ้า” (ch'onju; 天主) ซึ่งความหมายบ่งชี้ถึง “พระเจ้าผู้เป็นเจ้า” (Lord of Heaven) อันมีลักษณะที่เป็นบุคคล (Personal God) ซึ่งมีรากฐานมาจากความหมายของพระเจ้าหรือ Sangje (上帝) โดยปรากฏอยู่ในความเชื่อของอารยธรรมจีนโบราณ แต่ในภายหลังกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยได้ปรับความหมายของพระเจ้าในบริบทดังกล่าวให้ออกห่างจากการผูกโยงเอาไว้ที่บริบทความหมายดังกล่าว เช่น การเปลี่ยนคำสอนจากการใช้คำว่า 天主 อันหมายถึงพระเจ้าผู้เป็นเจ้ามาสู่ 天 อันมีความหมายถึงสวรรค์ (Heaven) อันเป็นสภาวะในเชิงนามธรรม

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ขบจารีตทางวิชาการจะเริ่มต้นการอธิบายแนวคิดของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยโดยเชื่อมโยงเข้ากับหลักการในเชิงทฤษฎีดังกล่าวแต่การศึกษาวิเคราะห์บริบททางวัฒนธรรมความคิดและเป้าหมายทางศาสนาของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยร่วมกับบริบททางสังคมเงื่อนไขทางสังคมของอาณาจักรโชซอนในช่วงเวลาดังกล่าวได้กลายเป็นเหตุผลที่สำคัญที่ทำให้บทความวิจัยนี้เลือกที่จะปฏิเสธการใช้ขบจารีตความคิดทางวิชาการดังกล่าวในการศึกษาหลักการเรื่องมนุษย์คือสวรรค์เนื่องด้วยปัญหาที่สำคัญในสามประการ คือ ประการที่หนึ่ง ปัญหาในเชิงการเมืองกล่าวคือในช่วงเวลาดังกล่าวนั้นกลุ่มแนวคิดของศาสนาคริสต์ได้รับการต่อต้านและปราบปรามอย่างรุนแรงจากรัฐเนื่องด้วยมีคำสอนที่ขัดแย้งกับหลักการทางศาสนาของลัทธิขงจื้อโดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักการทางจริยธรรม เช่น ประเด็นเรื่องการเคารพบูชาบรรพบุรุษที่ถูกต่อต้านจากกลุ่มคริสต์ศาสนาที่เห็นว่าเป้าหมายของการเคารพบูชาของมนุษย์นั้นต้องเป็นพระเจ้าในทัศนะของคริสต์ศาสนาแต่เพียงเท่านั้น (Kallander, 2013) การเข้าใจแนวคิดดังกล่าวโดยเชื่อมโยงเข้ากับหลักการเรื่องพระเจ้าของศาสนาคริสต์จึงไม่น่าที่จะไปสอดคล้องกับความตระหนักรู้ทางสังคมการเมืองของชาวเกาหลีในช่วงเวลาดังกล่าว ประการที่สอง ปัญหาในเชิงคำสอนกล่าวคือ บันทึกคำสอนเรื่อง On Propaganda Truth (Podeok-mun)¹² ได้ชี้ให้เห็นถึงท่าทีในการต่อต้านหลักคำสอนของคริสต์ศาสนาด้วยการอธิบายอย่างชัดเจนว่าคำสอนของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยนั้นไม่อาจถือได้ว่าเป็นหนึ่งเดียวกับคำสอนของคริสต์ศาสนาเนื่องด้วยคำสอนของคริสต์ศาสนานั้นเป็นกองกำลังทางจิตวิญญาณ (Spiritual Army) ที่ผูกโยงเข้ากับอิทธิพลและทางการทหาร (Military Power) ซึ่งถูกใช้เพื่อรุกรานและสร้างความทุกข์ยากให้กับมนุษย์ในสังคมซึ่งแตกต่างไปจากแนวคิดของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยที่มุ่งสร้างสังคมแห่งความสงบสุขและการแก้ไขปัญหาความทุกข์ยากของมนุษย์ในสังคม (Ch'oe Che U, 2007) ในขณะที่คำสอนที่ปรากฏใน Nohhak-mun ได้ชี้ให้เห็นถึงท่าทีในการต่อต้านคำสอนของคริสต์ศาสนาด้วยการชี้ให้เห็นว่าการปฏิบัติของศาสนาคริสต์นั้นเป็นการปฏิบัติที่วางอยู่บนจุดยืนพื้นฐานของความเห็นแก่ตนเป็นที่ตั้งโดยมิได้คำนึงถึงคุณค่าและความหมายของชีวิตอื่นในทางกลับกันการปฏิบัติของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยนั้น กลับวางอยู่บนความพยายามในการช่วยเหลือมนุษย์และการพัฒนาสังคมในภาพรวมอันเป็นผลมาจากข้อคำสอนที่มุ่งชี้ให้มนุษย์ตระหนักถึงความเท่าเทียมกันของชีวิตและความทุกข์ยากของประชาชน (Ch'oe Che U, 2007) และประการที่สาม ปัญหาข้อโต้แย้งจากนักวิชาการกล่าวคือแนวคิดดังกล่าวได้รับการวิเคราะห์โต้แย้งจากกลุ่มนักวิชาการเช่น Yi (1969) Baker (2015) และ Beirne (2021) ที่ได้ชี้ให้เห็นว่าการเชื่อมโยงแนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์เข้ากับหลักการเรื่องพระเจ้าของศาสนาคริสต์เป็นเพียงเครื่องมือทางการเมืองในการจัดการการกลุ่มทงฮักซึ่งมีแนวคิดที่สั่นคลอนต่อระบบการปกครองของชนชั้นปกครองในช่วงเวลาดังกล่าวโดยการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยในประเด็นเรื่องมนุษย์คือสวรรค์เข้ากับประเด็นเรื่องการเคลื่อนไหวทางการเมืองของกลุ่มกบฏชานาที่เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1894

ข้อโต้แย้งดังกล่าววางอยู่บนหลักการเรื่อง ทฤษฎีความไม่ต่อเนื่อง (Discontinuity Theory) ที่ชี้ให้เห็นว่าการปฏิวัติของกลุ่มชานานั้นเป็นผลโดยตรงมาจากความทุกข์ยากลำบากที่เกิดจากประเด็นทางการเมืองหรือการใช้อำนาจของกลุ่มชนชั้นปกครอง การปฏิวัติของชานาจึงมิได้เป็นมาจากแนวคิดทางปรัชญาและศาสนาเนื่องด้วยหลักการทางปรัชญาศาสนาของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยและการต่อสู้เคลื่อนไหวทางการเมืองของสมาชิกของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยนั้นเป็นสิ่งที่แตกต่างกัน (Yi, 1969) รวมถึงเสนอทางวิชาการที่มองว่าแนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์ดังกล่าวนี้เป็นเพียงเครื่องมือที่ถูกใช้เพื่อการสร้างมโนภาพทางจริยธรรมเพื่อเป้าประสงค์ในการขยายขอบข่ายของวัตรจริยธรรมไปสู่ชีวิตของมนุษย์ผู้อื่นในสังคมได้อย่างสมบูรณ์ (Beirne, 2021)

จากข้อเสนอทั้งสามประการดังกล่าวได้นำมาสู่การศึกษาวิเคราะห์การศึกษาวิเคราะห์แนวคำสอนเรื่องมนุษย์คือสวรรค์ที่ปรากฏอยู่ใน Nohhak-mun และ Sudeok-mun (On Cultivation Virtue) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึง

¹² On Propaganda Truth (Podeok-mun) คือเอกสารคำสอนทางศาสนาที่ถูกบันทึกเอาไว้เป็นส่วนหนึ่งของ Donggyeong

ข้อเสนอที่สำคัญประการหนึ่งซึ่งชี้ให้เห็นว่าการเข้าใจแนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์ในฐานะที่เป็นภาวะความจริงแท้สากลอันเป็นแก่นสารตายตัวซึ่งดำรงอยู่ภายในตัวตนของมนุษย์อย่างไม่เปลี่ยนแปลง (Static) นั้น อาจจะไม่ใช่ความหมายที่ถูกต้องของแนวคิดดังกล่าวในทัศนะของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโย ในทางกลับกันการศึกษาวิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏอยู่ในบันทึกคำสอนเหล่านั้นได้ชี้ให้เห็นถึงความหมายที่สำคัญของแนวคิดดังกล่าวในฐานะที่เป็นพลังหรือเป็น “ศักยภาพ” อันมีลักษณะที่เป็นพลวัต (Dynamic) ที่สอดคล้องไปกับแนวคิดในการปฏิบัติพัฒนาตนเองของมนุษย์อันเป็นรากฐานที่สำคัญในการ “นำไปสู่” เป้าหมาย (End) ในการ “เป็นหนึ่งเดียว” กับสภาวะแห่งความสมบูรณ์หรือเป็นเนื้อแท้ของชีวิตมนุษย์ซึ่งหลักคำสอนพื้นฐานที่สนับสนุนแนวคิดดังกล่าวนี้ปรากฏอยู่ในบันทึกคำสอนของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยอันมีใจความสำคัญของหนึ่งว่า

“เราจะได้มอบคุณธรรมอันเป็นนิรันดร์ให้แก่เจ้า เจ้าจึงฝึกปฏิบัติและพัฒนามัน จงสั่งสอนธรรมเหล่านี้แก่ประชาชน จงสถาปนากฎเกณฑ์แห่งการปฏิบัติและจงป่าวประกาศซึ่งคุณธรรมอันประเสริฐนี้ เมื่อนั้นชีวิตของเจ้าจะเป็นอมตะและโลกจะถูกทำให้สว่างใส มนุษย์ผู้ซึ่งเคารพต่อเจตจำนงแห่งสวรรค์และปฏิบัติตนตามหลักการแห่งสวรรค์นั้นได้ชื่อว่าเป็นวิญญูชนและด้วยการเรียนรู้และการฝึกปฏิบัติเขาเหล่านั้นจะบรรลุสู่คุณธรรมอันสมบูรณ์ มรรควิถีที่เขาปฏิบัตินั้นเรียกว่ามรรควิถีแห่งสวรรค์และคุณธรรมที่เขาปฏิบัติพัฒนานั้นเรียกว่าคุณธรรมแห่งสวรรค์”

(Ch'oe Che U, 2007)

การวิเคราะห์เนื้อหาสำคัญที่ปรากฏอยู่ในบันทึกคำสอนดังกล่าวนี้จะเห็นถึงความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นระหว่างสัจธรรม (Truth) และจริยธรรม (Ethics) ซึ่งถูกร้อยโยงผ่านทางแนวคิดเรื่อง “คุณค่า” และ “ประสบการณ์” กล่าวคือความจริงแท้หรือ “สัจธรรม” ในทัศนะของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยจะต้องเป็นสิ่งที่ถูกฝึกฝนถูกปฏิบัติและถูกพัฒนาภายใต้กระบวนการทาง “จริยธรรม” โดยมีพื้นฐานอยู่บนแนวคิดที่ว่าหลักคำสอนหรือสัจธรรมทางศาสนานั้นจะถือได้ว่ามี “คุณค่า” ก็ต่อเมื่อคำสอนเหล่านั้นต้อง “ถูกทำให้ปรากฏขึ้นจริง” ในชีวิตของมนุษย์ภายใต้การปฏิบัติตามหลักคำสอนในเชิงจริยธรรม

ในแง่บันทึกคำสอนดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นว่าในทัศนะของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโย “ธรรมชาติเดิมแท้” หรือ “เนื้อแท้ของมนุษย์” หรือสัจธรรมนั้นมีใช้สภาวะอันหยุดนิ่งตายตัว (Static) ซึ่งถูกผูกโยงเอาไว้กับกรอบความหมายในเชิงนามธรรมเช่นพระเจ้าหรือสวรรค์ ในทางกลับกันการให้ความสำคัญกับการเรียนรู้และการปฏิบัติดังเดิมกล่าวคือการสะท้อนให้เห็นว่าธรรมชาติหรือเนื้อแท้ของมนุษย์นั้นจะต้องมีลักษณะแห่งความเป็นพลวัต (Dynamic) ที่สามารถประยุกต์ ปรับเปลี่ยน และเปลี่ยนแปลงไปสู่สภาวะที่สมบูรณ์ และเป้าหมายปลายทางของแนวคิดทางศาสนา ความเป็นพลวัตของธรรมชาติแห่งมนุษย์ดังกล่าวนี้คือเหตุผลในการสนับสนุนให้เห็นว่าธรรมชาติเดิมแท้ของมนุษย์ตามหลักคำสอนของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยนั้นสามารถถูกเข้าใจได้ในฐานะที่เป็นศักยภาพ (Potential) ที่มนุษย์สามารถประยุกต์ใช้เพื่อเติมเต็มเป้าหมายของชีวิตอันสมบูรณ์ (Beirne, 2021)

การเข้าใจธรรมชาติของมนุษย์ในฐานะที่เป็นศักยภาพแห่งการเปลี่ยนแปลงเช่นนี้คือเงื่อนไขที่สำคัญของความสัมพันธ์ระหว่างสัจธรรมและจริยธรรมที่ปรากฏอยู่ในข้อคำสอนดังกล่าว การวิเคราะห์เช่นนี้มีความสอดคล้องกับข้อเสนอทางวิชาการของ Donald Baker (2015) ที่ชี้ให้เห็นว่าการพิจารณาแนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์ภายใต้บริบทคำสอนทางศาสนาที่เปลี่ยนผ่านไปอย่างเป็นพลวัตในช่วงเวลาที่ผ่านทำให้แนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์นั้นไม่ได้มีเป้าหมายในการชี้ให้เห็นว่า “ทุกคนคือพระเจ้า” หรือ “พระเจ้ามิใช่สิ่งใดอื่นนอกจากมนุษย์” แต่เพียงเท่านั้น หากแต่แนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์ดังกล่าวมีความหมายว่ามนุษย์ทั้งหลายนั้นต่างมีพลัง (แห่งสวรรค์) อันเป็นศักยภาพแฝงภายในตัวตนเป็นพลังในการพัฒนาประคับประคองค้ำยัน และสร้างสรรค์ความมีชีวิตชีวาให้กับมนุษย์และโลก อันเป็นพลังสร้างสรรค์แห่งจักรวาลที่สรรพชีวิตทั้งหลายต่างมีอยู่อย่างเท่าเทียมกัน และศักยภาพดังกล่าว

นั่นเองได้ทำให้มนุษย์ทั้งหลายกลายเป็นผู้ที่มีบทบาทที่สำคัญในการสร้างโลกและสังคมที่มนุษย์ร่วมอาศัยซึ่งเกิดขึ้นได้ด้วยการปฏิบัติต่อผู้อื่นด้วยความเคารพนั่นเอง (Baker, 2015) การวิเคราะห์หลักการเรื่องมนุษย์คือสวรรค์ในฐานะที่เป็นธรรมชาติเดิมแท้ของมนุษย์อันเป็นพลังและศักยภาพแห่งการพัฒนาตนเองดั้งเดิมที่กล่าวมา ได้นำมาสู่มุมมองของบทความวิจัยนี้ในการเชื่อมโยงแนวคิดดังกล่าวเข้ากับหลักคำสอนเรื่องศักยภาพแห่งการพัฒนาตนเองและธรรมชาติของมนุษย์ในบริบททางความคิดของพระพุทธศาสนาและลัทธิขงจื๊อใหม่ซึ่งเป็นวัฒนธรรมทางความคิดที่สำคัญของอารยธรรมเกาหลีกล่าวคือในกรณีของพระพุทธศาสนาธรรมชาติเดิมแท้ของมนุษย์ดังกล่าวนั้นถูกอธิบายภายใต้กรอบแนวคิดเรื่องพุทธภาวะ (Buddha Nature) หรือหลักการเรื่องจิตเดิมแท้ (True Mind, Kr. 진심: Jinsim) ที่ปรากฏขึ้นในรูปของ “สภาวะแห่งการรับรู้ของจิต” (Awareness: Kr. 지) อันเป็นสภาวะแห่งการรับรู้ของมนุษย์ที่ตรงต่อความเป็นจริงหรือสัจธรรมของโลกและสรรพสิ่ง กล่าวอีกนัยหนึ่งคือการรับรู้และการเข้าใจโลกซึ่งตรงตามที่โลกและสรรพสิ่งเป็นจริงซึ่งสภาวะแห่งการรับรู้ดังกล่าวนี้ถูกอธิบายในฐานะที่เป็นศักยภาพของมนุษย์อันเป็นพลังความสามารถและศักยภาพในการพัฒนาตนเองให้เจริญขึ้น (King, 1992) จนมีความสมบูรณ์หรือสภาวะแห่งการเข้าถึงธรรมอันเป็นเป้าหมายในเชิงวิมุติวิทยาของพระพุทธศาสนาที่มุ่งว่าสรรพชีวิตทั้งหลายนั้นย่อมมีศักยภาพในชีวิตความโน้มเอียงไปสู่เป้าหมายปลายทางแห่งการบรรลุธรรมที่สมบูรณ์ (Brown, 1991)

ส่วนในกรณีของความสัมพันธ์ระหว่างหลักการเรื่องมนุษย์คือสวรรค์และคำสอนของลัทธิขงจื๊อใหม่นั้น นักวิชาการเช่น Limpanusorn (1981) และ Kim (1972) ชี้ให้เห็นว่าในทัศนะของลัทธิขงจื๊อใหม่นั้นมนุษย์และจักรวาลต่างมีความสัมพันธ์ระหว่างกันเนื่องด้วยปรัชญาขงจื๊อใหม่มีหลักคำสอนเบื้องต้นที่วางอยู่บนแนวคิดเรื่อง “สภาวะแห่งความสมบูรณ์สูงสุด” (The Absolute Perfection) ที่ถูกอธิบายด้วยความหมายเรื่อง “สวรรค์” (Chon, Kr. 천) ซึ่งสภาวะแห่งความสมบูรณ์สูงสุดดังนั้นประกอบไปด้วยองค์ประกอบที่สำคัญในสองประการคือ “กฎเกณฑ์แห่งธรรมชาติ” หรือ Li (Ch. 理) และ “พลังอำนาจแห่งการเปลี่ยนแปลง” หรือ Qi (Ch. 氣) ซึ่งองค์ประกอบทั้งสองประการนี้ต่างมีบทบาทหน้าที่อย่างสอดประสานซึ่งกันและกันโดยที่ “หลี่” เป็นพลังอำนาจในเชิงนามธรรมอันบริสุทธิ์ที่เป็นกฎเกณฑ์เหตุผลกำหนดความเป็นไปของจักรวาลในขณะที่ “ฉี่” เป็นพลังสร้างสรรค์ที่ทำให้พลังในเชิงนามธรรมดังกล่าวได้ปรากฏขึ้นเป็นรูปธรรม (Kim, 1972 และในขณะเดียวกันเมื่อมนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของระบบจักรวาลทั้งหมด ดังนั้น “ธรรมชาติเดิมแท้” ของมนุษย์ทั้งหลายจึงถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของ “ธรรมชาติแห่งจักรวาล” ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้ถูกอธิบายโดยชี้ให้เห็นว่าพื้นฐานแห่งจักรวาลกล่าวคือ “กฎเกณฑ์แห่งธรรมชาติ” หรือ Li (Ch. 理) นั้น ได้ปรากฏขึ้นภายในจิตของมนุษย์ในฐานะที่เป็นธรรมชาติธาตุแท้อันบริสุทธิ์หรือ xing (Ch. 性) เป็นการยืนยันในธรรมชาติเดิมแท้ของมนุษย์อันเป็นสภาวะแห่งการเติมเต็มไปด้วยคุณธรรมอันสมบูรณ์ในขณะที่ “พลังอำนาจแห่งการเปลี่ยนแปลง” ของจักรวาลหรือ Qi (Ch. 氣) ได้ปรากฏขึ้นเป็นพลังสร้างสรรค์แห่งรูปธรรมหรือ Qi (Ch. 氣) อันเป็นพลังและศักยภาพของมนุษย์ที่จะสามารถสร้างหรือพัฒนาคุณธรรมความดีอันเป็นธรรมชาติเดิมแท้ของตนเองรวมถึงการพัฒนาเปลี่ยนแปลงสรรพสิ่งให้มีความเจริญงอกงามและปรากฏผลเป็นจริงในโลกและสังคม (Limpanusorn, 1981)

การวิเคราะห์แนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์ภายใต้ข้อเสนอในลักษณะดังกล่าวได้นำมาสู่มุมมองที่สำคัญประการหนึ่งซึ่งเกี่ยวข้องกับประเด็นเรื่องเป้าหมายของคำสอนทางศาสนาของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยที่ได้ชี้ให้เห็นว่าเป้าประสงค์ที่แท้จริงของแนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์มิได้มีขอบเขตเป้าหมายอยู่ภายใต้ “ข้อถกเถียงในเชิงปรัชญาศาสนา” ที่ว่า “มนุษย์คืออะไร” (What is human being?) ซึ่งเป็นหลักการที่มุ่งอธิบาย “ความหมายที่แท้จริงของมนุษย์” กล่าวคือมุ่งเป้าหมายเพื่อบ่งชี้ว่า “แก่นสารสาระของมนุษย์คืออะไร” อันเป็นโจทย์ในเชิงอภิปรัชญาที่มุ่งแสวงหาความหมายของเนื้อแท้หรือแก่นแท้ของสรรพสิ่ง ในทางกลับกันการเข้าใจแนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์หรือธรรมชาติของมนุษย์ในฐานะที่เป็นศักยภาพแห่งการพัฒนาตนเองของมนุษย์ดังกล่าวนี้กลับเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการพัฒนานำไปสู่ “เป้าหมายในเชิงจริยธรรม” (Ethical Goal) ที่มุ่งสะท้อนให้เห็นว่า

“มนุษย์ควรทำอะไร” (What should humans beings do?) ซึ่งเป้าหมายในเชิงจริยธรรมดังกล่าวนั้นโดยแท้จริงแล้วคือความพยายามในการปรับความหมายของแนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์หรือหลักการเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดโกโยให้หลุดพ้นจากการเป็นเพียงหลักการทางศาสนาอันมุ่งไปสู่เป้าหมายทางวิมุติวิทยาหรือการแสวงหาหนทางแห่งการหลุดพ้นของปัจเจกชน (Personal Salvation) อันเป็น “โลกหน้า” ที่บริสุทธิ์และงดงาม โดยหันกลับมาสู่การชี้ชวนและเรียกร้องให้ “ศาสนา” ได้ตระหนักถึงบทบาทในเชิงจริยธรรมของคำสอนทางศาสนาที่พึงมีประโยชน์ต่อมนุษย์และสังคมอันเป็นเรื่องของ “โลกนี้” และ “ชีวิตนี้” ซึ่งถูกอธิบายในฐานะที่เป็น “สวรรค์บนพื้นพิภพ” ซึ่งเป็นเป้าหมายทางศาสนาที่สำคัญของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดโกโยอันเป็นมโนทัศน์ที่ได้รับการพัฒนาขึ้นในช่วงเวลาของชเว ซ็ฮย็อน และชน บียองฮี คณาจารย์รุ่นที่สองและสามของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดโกโย

2. บทบาททางจริยธรรมของแนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์ของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดโกโย

จากการศึกษาพบว่า การพัฒนาหลักคำสอนเรื่องมนุษย์คือสวรรค์โดยการปรับประยุกต์หลักคำสอนทางศาสนา ดังกล่าวให้ตอบสนองต่อประเด็นทางจริยธรรมและปัญหาของชีวิตมนุษย์ซึ่งเป็นบทบาทที่สำคัญอันเริ่มปรากฏขึ้นอย่างเป็นทางการในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 19 โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายหลังจากเหตุการณ์การเคลื่อนไหวทางการเมืองซึ่งการศึกษาประวัติศาสตร์ทางความคิดของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดโกโยได้ชี้ให้เห็นว่าการปรับประยุกต์ที่เกิดขึ้นสามารถแบ่งแยกออกได้เป็นสองช่วงเวลาก่อตัวคือ ช่วงแรก ในยุคสมัยของชเว ซ็ฮย็อน คณาจารย์รุ่นที่สองผู้ซึ่งได้รับการส่งผ่านอำนาจการปกครองจากชเวเจอุนในปี ค.ศ. 1863 ได้เริ่มต้นแนวคิดในการเผยแพร่คำสอนและหลักการของชเวเจอุนภายใต้ความพยายามในการเรียบเรียงเอกสารบันทึกคำสอนของชเวเจอุนที่ถูกทำลายทิ้งในช่วงเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองและจัดพิมพ์เผยแพร่ออกสู่สาธารณะชนอย่างเป็นทางการอีกครั้งหนึ่งในราวปี ค.ศ. 1881 การรวบรวมและเผยแพร่บันทึกคำสอนดังกล่าวนี้มีพื้นฐานอยู่บนความพยายามที่ต้องการให้หลักคำสอนในเชิงปรัชญานามธรรมโดยเฉพาะในประเด็นเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ให้กลายเป็นหลักการพื้นฐานของวัตรปฏิบัติทางจริยธรรมของมนุษย์ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อมนุษย์ปุถุชนในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งชนชั้นล่างในสังคมที่ไม่ได้รับการศึกษา จุดเริ่มต้นของความพยายามในการปรับประยุกต์บทบาทของหลักการเรื่องมนุษย์คือสวรรค์ในลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นผ่านทางกรให้ความสำคัญกับการรวบรวมและการจัดพิมพ์บันทึกคำสอนเรื่อง Yongdam Yusa (The Song of Yongdam; 용담유사) (Young, 2014) บันทึกคำสอนดังกล่าวได้ถูกรวบรวมและเรียบเรียงในลักษณะบทกลอนหรือบทกวีที่มีลักษณะสอดคล้องและง่ายต่อการจดจำด้วยการใช้อักษรเกาหลีหรืออักษรฮันกิลซึ่งเป็นภาษาที่กลุ่มคนผู้ซึ่งไม่มีโอกาสเข้าถึงระบบการศึกษา (การศึกษาภาษาจีน) นั้นสามารถอ่านและเข้าใจได้ (Beirne, 2021)

Jensiripon and Dabphet (2021) ได้ให้ความเห็นว่าการประพันธ์โดยการใช้อักษรฮันกิลดังกล่าวมีความแตกต่างไปจากงานประพันธ์ปลายราชวงศ์โชซอนที่นิยมใช้อักษรจีนโบราณ (Classical Chinese Character) ซึ่งเป็นภาษาสำหรับผู้มีการศึกษาอันทำให้ความรู้เป็นสิ่งที่ถูกสงวนไว้สำหรับชนชั้นสูง ในทางกลับกันการใช้อักษรฮันกิลนั้นทำให้ความรู้และหลักคำสอนของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดโกโยเริ่มเป็นที่แพร่หลายในกลุ่มชนชั้นล่างและสตรีในสังคม ในขณะที่การเรียบเรียงจัดพิมพ์และเผยแพร่บันทึกคำสอนในลักษณะคำกลอนหรือบทกวีที่สามารถท่องจำได้โดยง่ายสะท้อนถึงความพยายามของชเว ซ็ฮย็อน ในการต่อต้านระบบโครงสร้างทางสังคมที่กีดกันและแบ่งแยกมนุษย์ออกจากการเข้าถึงโอกาสที่งดงามของชีวิตเช่นการเข้าถึงโอกาสในการศึกษา ด้วยเหตุนี้จึงเห็นได้ว่าในทัศนะของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดโกโยจุดเริ่มต้นของการจัดการกับปัญหาดังกล่าวคือการย้อนกลับไปสู่การวางรากฐานทางจริยธรรมให้กับมนุษย์ในสังคมซึ่งจะเกิดขึ้นโดยเริ่มต้นจากการปรับประยุกต์แนวคิดและคำสอนทางศาสนาทั้งในเชิงหลักการและโอกาสในการเข้าถึงคำสอนดังกล่าวให้เกิดขึ้นกับปุถุชนในภาพรวม

อย่างไรก็ตามการศึกษาบริบททางสังคมในช่วงเวลาดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นว่าการพัฒนาแนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์ไปสู่หลักการทางจริยธรรมนั้นยังไม่ถือได้ว่าประสบความสำเร็จ เนื่องด้วยสาเหตุหลักที่สำคัญสองประการ

คือ ประการที่หนึ่ง ในช่วงเวลาดังกล่าวการกีดกันและการปราบปรามจากรัฐที่มีต่อกลุ่มทงฮักนั้นได้ทวีความรุนแรงมากขึ้นภายใต้นโยบายทางการเมืองของแควอนกุง (Taewongun, 흥선 대원군) พระราชบิดาและผู้สำเร็จราชการในรัชสมัยของกษัตริย์โคจงผู้ซึ่งมีแนวคิดในการสนับสนุนหลักคำสอนของลัทธิขงจื้อใหม่รวมถึงการวางนโยบายในการต่อต้านปราบปรามแนวคิดทางศาสนาที่มีคำสอนแตกต่างไปจากแนวคิดของลัทธิขงจื้อใหม่¹³ และประการที่สอง การปราศจากผู้นำและการปราศจากการจัดระบบโครงสร้างอย่างเป็นระบบของกลุ่มทงฮักเนื่องด้วยการหลบหนีซ่อนตัวของเวชี ฮย็อน และความยากลำบากในการดำเนินการอย่างไม่เปิดเผยของกลุ่มแนวคิดทางศาสนาดังกล่าวภายใต้การควบคุมการเคลื่อนไหวและการควบคุมกิจกรรมทางศาสนาต่าง ๆ จากรัฐอันเนื่องด้วยภาพลักษณ์ของกลุ่มทงฮักซึ่งถูกผูกโยงเข้ากับความรุนแรง การเรียกร้องและการเคลื่อนไหวทางการเมือง การขยายตัวของแนวคิดและการขยายตัวของภาควิธีทางความคิดของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยจึงยังไม่ถือได้ว่าประสบความสำเร็จได้อย่างชัดเจน

ช่วงที่สอง ในยุคสมัยของชน บย็องฮี ผู้รับตำแหน่งผู้นำรุ่นทางสามของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยในปี ค.ศ. 1900 ถือได้ว่าเป็นช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนผ่านทางความคิดของกลุ่มทงฮักที่แท้จริง โดยการศึกษาพบว่า รากฐานความคิดในการเปลี่ยนผ่านหลักการทางศาสนาไปสู่แนวคิดในเชิงจริยธรรมในช่วงเวลาดังกล่าวนั้นเกิดขึ้นภายใต้เงื่อนไขที่สำคัญในสองประการ คือ ประการที่หนึ่ง ความพยายามในการถอยห่างออกจากบริบทความขัดแย้งทางการเมืองซึ่งมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความมั่นคงของกลุ่มทงฮักพร้อมทั้งการปรับชื่อแนวคิดดังกล่าวเป็นซ็อนโดกโย (Kr. 선도교) อันมีความหมายถึง “คำสอนแห่งมรรควิถีสวรรค์” ในปี ค.ศ. 1905 ซึ่งเป็นปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ของกลุ่มทงฮักไปสู่การเป็นกลุ่มแนวคิดทางศาสนาที่มุ่งให้ความสำคัญกับหลักการทางจริยธรรมอย่างเต็มรูปแบบ ประการที่สอง การหลบหนีการจับกุมของซ็อน บย็องฮี ในฐานะผู้นำกลุ่มทงฮักไปยังประเทศญี่ปุ่นในปี ค.ศ. 1901 ได้ส่งผลให้ ชน บย็องฮีได้มีโอกาสเปิดโลกทัศน์และเริ่มตระหนักได้ถึงความสำคัญและความจำเป็นของ “การเปลี่ยนแปลง” อันเป็นพื้นฐานของความเจริญก้าวหน้าทั้งในเรื่องการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีของประเทศญี่ปุ่นที่มีความทันสมัยและเจริญก้าวหน้าไปกว่าอาณาจักรโชซ็อนเป็นอย่างมากจนไม่สามารถเปรียบเทียบได้ ซึ่งส่งผลให้ความพยายามในการหลุดพ้นออกจากอำนาจการปกครองของญี่ปุ่นนั้นเป็นสิ่งที่ไม่สามารถจะเกิดขึ้นได้อย่างจริงจังภายใต้เงื่อนไขแห่งความถดถอยของสังคมเกาหลีในช่วงเวลาดังกล่าวอีกทั้งการมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนความรู้และบทสนทนาทางการเมืองกับกลุ่มผู้ต่อต้านระบบสังคมและการปกครองของเกาหลีซึ่งลี้ภัยอยู่ในประเทศญี่ปุ่นอันนำมาสู่การย้อนตระหนักถึงปัญหาและความถดถอยของเกาหลีท่ามกลางกลุ่มประเทศมหาอำนาจในช่วงเวลาดังกล่าว

เงื่อนไขที่สำคัญทั้งสองประการดังกล่าวนี้ ได้กลายเป็นเมล็ดพันธุ์ทางความคิดที่สำคัญที่นำไปสู่การตกผลึกทางความคิดของ ชน บย็องฮี ที่นำไปสู่แนวทางในการพัฒนาแนวคำสอนของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยภายใต้การตระหนักรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลกและสังคมและการให้ความสำคัญกับ “มนุษย์” ในฐานะที่เป็นจุดเริ่มต้นของโครงการทางจริยธรรมและจุดเริ่มต้นของการพัฒนาประเทศชาติในภาพรวมอันเป็นหนึ่งในข้อคำสอนพื้นฐานที่สำคัญของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยภายใต้แนวคิดที่ว่า “ด้วยเหตุที่มนุษย์ทั้งหลายนั้นเป็นราก (ฐาน) ของประเทศชาติ ดังนั้นความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติและสังคมจึงเกิดขึ้นจากเงื่อนไขแห่งความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์” (Chondogyo, 1997) อันเป็นการประยุกต์หลักคำสอนทางปรัชญาและศาสนาเพื่อการตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกที่กำลังเกิดขึ้นและเพื่อการตอบสนองต่อแนวคิดทางจริยธรรมและศีลธรรมเพื่อการมุ่งประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาในชีวิตของมนุษย์และปัญหาทางสังคมในช่วงเวลาดังกล่าวเช่น การตั้งหน่วยงานในการจัดการดูแลและเผยแพร่คำสอนของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง (Office of Administration and Doctrine: Hyongisa) ซึ่งเกิดขึ้นพร้อมไปกับการปรับแนวทาง

¹³ โดยนัยคือการต่อต้านแนวคำสอนของคริสต์ศาสนารวมถึงคำสอนที่มีลักษณะสนับสนุนและสอดคล้องกับแนวคิดที่ขัดแย้งกับหลักการของลัทธิขงจื้อใหม่

ในการปรับประยุกต์และการตีความหลักคำสอนทางปรัชญาและศาสนาของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยให้สามารถสอดคล้องไปกับวิถีชีวิตและวิถีปฏิบัติของมนุษย์ในสังคมได้มากขึ้น

ในแง่การศึกษาวิเคราะห์ท่าทีทางสังคมและการให้ความสำคัญกับการพัฒนาหลักคำสอนทางจริยธรรมของชน บย็องฮี ได้ชี้ให้เห็นว่าประสบการณ์ได้รับการตระหนักรู้ถึงพัฒนาการและความเจริญก้าวหน้าทางสังคมดังกล่าวโดยเฉพาะจากญี่ปุ่นได้กลายเป็นรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาโครงการทางจริยธรรมของมนุษย์และสังคมอันเป็นความพยายามในการย้อนกลับไปสู่รากฐานเริ่มต้นในการพัฒนาระบบจริยธรรมของมนุษย์ซึ่งเกิดขึ้นภายใต้การตระหนักรู้ที่มีต่อปัญหาของชีวิตมนุษย์และปัญหาของสังคมในสี่ประการหลักที่สำคัญ คือ (Kim, 2022)

ประการที่หนึ่ง การตระหนักรู้ในความจำเป็นเร่งด่วนของการแก้ไขปัญหาเรื่องความทุกข์ยากของมนุษย์ในสังคมอันเป็นความเห็นอกเห็นใจที่เกิดขึ้นจากประสบการณ์ร่วมในการถูกต่อต้านจากผู้ปกครอง

ประการที่สอง การตระหนักรู้ในภัยอันตรายที่มาจาก การขยายอำนาจทางการเมืองของประเทศในโลกตะวันตกซึ่งย่อมส่งผลอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ต่อความมั่นคงของอาณาจักรโซซอนในช่วงเวลาอันใกล้เข้ามา

ประการที่สาม การตระหนักรู้ในความไร้ประสิทธิภาพของศาสนากระแสหลักในคาบสมุทรเกาหลีที่ไม่สามารถตอบสนองต่อปัญหาของมนุษย์ในโลกแห่งความเป็นจริงได้อย่างสมสมบูรณ์

ประการที่สี่ ซึ่งเป็นรากฐานของปัญหาทั้งหมดคือการตระหนักรู้ว่ามนุษย์ในสังคมนั้นต่างดำรงชีวิตอยู่บนหลักแห่งความเห็นแก่ตัว (kakcha wisim: 各自爲心.) กล่าวคือการดำรงชีวิตและการใช้ชีวิตโดยการปราศจากการเข้าใจถึงคุณค่าและความหมายแห่งชีวิตของมนุษย์ทั้งหลายซึ่งดำรงอยู่ร่วมกันในสังคมอันเป็นปัญหาในเชิงศีลธรรมของปัจเจกชนที่ได้ขยายตัวออกไปปรากฏของเป็นปัญหาทางสังคมและรากฐานของปัญหาทางการเมืองซึ่งนำมาสู่เป็นปัญหาและความทุกข์เข็ญในชีวิตของมนุษย์ในสังคมอย่างไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้

ในแง่นี้ภายใต้ทัศนะของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยสะท้อนว่าปัญหาทางสังคมและศีลธรรมดังกล่าวนั้นล้วนแต่มีรากฐานมาจากข้อปัญหาที่สำคัญในประการที่สี่ กล่าวคือ ปัญหาเรื่องการปราศจากการตระหนักรู้ในคุณค่าและความสำคัญของชีวิตอื่นในสังคม (kakcha wisim: 各自爲心.) เนื่องด้วยในทัศนะของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยนั้นมนุษย์และสังคม (ในความหมายของมนุษย์ผู้อื่นในสังคม) ต่างเป็นองค์ประกอบที่ไม่สามารถแยกขาดออกจากกันได้อย่างสมบูรณ์ ธรรมชาติเดิมแท้ของปัจเจกชนจึงเป็นรากฐานทางศีลธรรมของสังคมและปัญหาทางศีลธรรมจริยธรรมที่เกิดขึ้นกับปัจเจกชนจึงเป็นรากฐานที่เชื่อมโยงต่อไปสู่การปัญหาทางศีลธรรมจริยธรรมของสังคมในภาพรวมเนื่องด้วยประสบการณ์ความทุกข์ในชีวิตของปัจเจกชนนั้นเป็นส่วนหนึ่งของ “ประสบการณ์แห่งความทุกข์ร่วมของมนุษย์ในสังคม” (The Experience of Collective Suffering of Human in Society)

การวางรากฐานของสังคมในอุดมคติหรือสังคมแห่งศีลธรรมจึงถูกเชื่อมโยงกลับมาสู่ประเด็นเรื่องการพัฒนาจริยธรรมของมนุษย์หรือการปฏิบัติต่อผู้อื่นในสังคมโดยปราศจากความรู้สึกเห็นแก่ตัวหรือการปฏิบัติต่อผู้อื่นในฐานะมนุษย์ผู้มีศักดิ์ศรีและคุณค่าที่เท่าเทียมกับตนเองซึ่งเกิดขึ้นภายใต้การตระหนักรู้ในธรรมชาติอันดีงามของมนุษย์ในฐานะที่เป็นศักยภาพและพลังแห่งการพัฒนาตัวตนและสังคมจึงกลายเป็นรากฐานที่สำคัญของระบบจริยธรรมของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าแนวคิดเรื่องธรรมชาติเดิมแท้ของมนุษย์หรือหลักการเรื่องมนุษย์คือสวรรค์นั้นเป็นหลักการที่สำคัญในการสนับสนุนแนวคิดทางจริยธรรมซึ่งเป็นการวางแนวทางในการปฏิบัติสำหรับปัจเจกชน (Ethics of a Man as Individual) เพื่อการบรรลุสู่เป้าหมายแห่งความสงบสุขของสังคมในภาพรวม (Peaceful of Society as a Whole) ที่ปรากฏขึ้นภายใต้รูปแบบความสัมพันธ์ในสามประการ คือ

ประการที่หนึ่ง แนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์ในฐานะจุดเริ่มต้นของหลักการทางจริยธรรมของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโย

ประการที่สอง แนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์ ในฐานะหลักการซึ่งสนับสนุนระบบความสัมพันธ์เชิงจริยธรรมของมนุษย์ในสังคมของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโย

ประการที่สาม แนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์ ในฐานะหลักการซึ่งสนับสนุนเป้าหมายของหลักทางจริยธรรมของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโย

2.1 แนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์ในฐานะจุดเริ่มต้นของหลักการทางจริยธรรม: มโนทัศน์ทางจริยธรรมเรื่อง Susim Jeonggi : 守心正氣 หรือ “การดำรงไว้ซึ่งธรรมชาติเดิมแท้และวัตรปฏิบัติอันถูกต้อง” และมโนทัศน์ทางจริยธรรมเรื่อง muwi ihwa: 無爲而化 หรือพฤติกรรมทางจริยธรรมอันเกิดจากการพัฒนาของมนุษย์

การศึกษาวิเคราะห์ประเด็นปัญหาของมนุษย์และสังคมได้ชี้ให้เห็นว่าในทัศนะของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโย นั้นข้อปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้นล้วนแต่มีรากฐานมาจากปัญหาในความบกพร่องทางจริยธรรมของมนุษย์ในสังคม ดังนั้นการแก้ไขปัญหาของสังคมจึงเริ่มต้นจากการจัดการแก้ไขปัญหาทางศีลธรรมของมนุษย์ซึ่งปัญหาดังกล่าวคือ ปัญหาเรื่อง “ความเห็นแก่ตัว” ของมนุษย์ในทุกระดับชั้นของสังคมในช่วงเวลาดังกล่าวและมโนทัศน์ทางจริยธรรมในเรื่อง Susim Jeonggi หรือ “การดำรงไว้ซึ่งธรรมชาติเดิมแท้และวัตรปฏิบัติอันถูกต้อง” นั้นคือรากฐานขั้นแรกในการเริ่มต้นการวางโครงสร้างของหลักการทางจริยธรรมของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยในภาพรวมการวิเคราะห์ความหมายของหลักการทางจริยธรรมดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นว่าหลักการดังกล่าวนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็นสองส่วนหลักที่สำคัญกล่าวคือ ส่วนที่หนึ่งแนวคิดเรื่อง susim (守心) หรือการรักษาไว้ซึ่งธรรมชาติเดิมแท้หรือจิตเดิมแท้และส่วนที่สองหลักการเรื่อง jeonggi(正氣) หรือการมีวัตรปฏิบัติในเชิงศีลธรรมที่ถูกต้อง

ในกรณีแรก หลักการเรื่องการธำรงรักษาไว้ซึ่งธรรมชาติเดิมแท้ของมนุษย์ (守心) สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดในการให้ความสำคัญกับการตระหนักรู้ในความหมายที่แท้จริงของธรรมชาติเดิมแท้ของมนุษย์ในฐานะที่เป็นศักยภาพแห่งการพัฒนาตัวตนและพลังแห่งการสร้างสังคมที่งดงามซึ่งกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยได้ชี้ให้เห็นว่าธรรมชาติดังกล่าวนี้ได้ถูกบดบังและซ่อนเร้นภายใต้สำนักแห่งความเห็นแก่ตัวของมนุษย์ในสังคม ดังนั้น การวางรากฐานแนวคิดทางศาสนาในเรื่องมนุษย์คือสวรรค์จึงเป็นความพยายามใน “ขั้นแรกเริ่ม” เพื่อฟื้นคืนสำนึกแห่งตัวตนให้กลับคืนมาสู่การเป็นรากฐานความคิดในการพัฒนาแนวทางแห่งจริยธรรมในสังคม

ในกรณีที่สอง การมีวัตรปฏิบัติในเชิงศีลธรรมที่ถูกต้องนั้นโดยนัยคือการสะท้อนให้เห็นว่าการฟื้นคืนสำนึกแห่งตัวตนดังกล่าวนี้ มิใช่เป็นเพียงความรู้ความเข้าใจในเชิงปัญญาญาณ (Intellectual Knowledge) ที่เกิดขึ้นจากการศึกษาหรือการวิเคราะห์ข้อคำสอนหรือตำราคัมภีร์ทางศาสนาแต่เพียงเท่านั้น ในทางกลับกันกระแสสำนึกแห่งตัวตนดังกล่าวต้อง “ถูกทำให้ปรากฏขึ้นอย่างจริงจังในประสบการณ์ของมนุษย์” ภายในโลกเชิงประจักษ์ด้วยการมีวัตรปฏิบัติในเชิงศีลธรรมที่ถูกต้อง (正氣) อันประกอบด้วยคุณธรรมที่สำคัญในสี่ประการกล่าวคือ มนุษยธรรม (仁) ความถูกต้องชอบธรรม (义) ความเหมาะสม (理)¹⁴ และปัญญาความรอบรู้ (智)

การวางโครงสร้างความสัมพันธ์เชื่อมโยงในลักษณะดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นว่าการเข้าใจหลักการเรื่องมนุษย์คือสวรรค์ในฐานะที่เป็นศักยภาพแห่งการพัฒนาตัวตนของมนุษย์คือรากฐานที่สำคัญในการสร้างความชอบธรรมให้กับข้อคำสอนเรื่องวัตรปฏิบัติในเชิงศีลธรรมของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโย กล่าวคือหากพิจารณาว่าธรรมชาติเดิมแท้ของมนุษย์คือพลังและศักยภาพแห่งการพัฒนาเปลี่ยนแปลงของมนุษย์วัตรปฏิบัติในเชิงจริยธรรมที่มุ่งสร้างสรรค์และพัฒนาสังคมแห่งความสงบสุขและงดงามจึงเป็นสิ่งที่สามารถเกิดขึ้นได้ภายในชีวิตมนุษย์ในสังคม “การธำรงไว้ซึ่งธรรมชาติเดิมแท้” หรือ susim (守心) จึงมิใช่เพียงการยืนยันว่ามนุษย์ทั้งหลายในสังคมมีความสมบูรณ์พร้อมอย่างเท่าเทียมกันเนื่องด้วยการมีธรรมชาติเดิมแท้ที่สมบูรณ์เสมอภาคกันแต่เพียงเท่านั้น หากแต่มีความหมายถึงการ “ปฏิบัติพัฒนา” และความพยายามในการผลักดันและการขับเคลื่อนให้ธรรมชาติเดิมแท้ดังกล่าวนี้ได้ปรากฏขึ้นได้อย่างจริงจังในฐานะที่เป็นรากฐานของวัตรปฏิบัติทางศีลธรรมของมนุษย์ในสังคมนั้นเอง

พัฒนาการของแนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์ที่ส่งผลต่อหลักการทางจริยธรรมของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโย ในกรณีดังกล่าวนี้ปรากฏอยู่ในมโนทัศน์ทางจริยธรรมที่สำคัญเรื่อง muwi ihwa : 無爲而化 หรือพฤติกรรม

¹⁴ ในกรณีของความเหมาะสมนี้มีความหมายที่บ่งชี้ไปถึงประเด็นเรื่องจารีตหรือพิธีกรรมทางศาสนาอันเป็นสิ่งที่ได้รับการปฏิบัติอย่างถูกต้องและเหมาะสมต่อเหตุการณ์และสถานการณ์เช่นการเข้าร่วมพิธีศพด้วยการมีความรู้สึกเศร้าโศกร่วมกับผู้สูญเสียหรือการเลี้ยงดูบิดามารดาด้วยความรู้สึกกตัญญูต่อบุพการี

ทางจริยธรรมอันเกิดจากการพัฒนาของมนุษย์ซึ่งปรากฏอยู่ใน Yongdam yusa (The Song of Yongam) และ “Clear record of what we give and what we given to us” (Susumyong Sillok) อันมีใจความที่สำคัญว่า

“มรรควิธีของเรานั้นคือพฤติกรรมทางจริยธรรมอันเกิดจากการพัฒนาของมนุษย์หากมนุษย์สามารถรักษาไว้ซึ่งจิตเดิมแท้อันบริสุทธิ์และพัฒนาพลังแห่งศักยภาพโดยดำเนินตามธรรมชาติเดิมแท้ของเขาเหล่านั้นและรับไว้ซึ่งคำสอนอันพิสุทธิ์ทุกสิ่งย่อมที่จะปรากฏขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ (Ch’oe Che U, 2007)

หากพิจารณาการให้ความสำคัญกับคำสอนในลักษณะดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงท่าทีในการให้ความสำคัญกับการเน้นบทบาทในเชิงจริยธรรมของหลักการพื้นฐานเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ด้วยการชี้ให้เห็นว่าแนวคิดดังกล่าวนี้เป็นรากฐานที่สำคัญที่นำไปสู่การปฏิบัติที่ถูกต้องของมนุษย์ในสังคมและการปรับประยุกต์หลักการดังกล่าวให้ปรากฏขึ้นเป็นแบบแผนสำหรับการปฏิบัติของมนุษย์ในสังคมอันเป็นพฤติกรรมทางจริยธรรมที่วางอยู่บนการตระหนักรู้ในธรรมชาติเดิมแท้ของมนุษย์และพฤติกรรมทางจริยธรรมดังกล่าวนี้มิได้เป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นหรือถูกกำหนดขึ้นจากเงื่อนไขปัจจัยภายนอก เช่น พลังอำนาจพิเศษหรือปรากฏการณ์เหนือธรรมชาติใด ๆ หากแต่เป็นสิ่งที่ถูกทำให้เกิดขึ้นจากเจตจำนงอันเป็นอิสระของมนุษย์ซึ่งเกิดจากการตระหนักรู้ในธรรมชาติเดิมแท้ของมนุษย์ทั้งหลายอันเป็นสิ่งที่มีความหมายซึ่งมิได้แตกต่างไปจากตนเอง

2.2 แนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์ในฐานะหลักการซึ่งสนับสนุนระบบความสัมพันธ์เชิงจริยธรรมของมนุษย์ในสังคม : มโนทัศน์ทางจริยธรรมเรื่อง Sain Yocheon: 事人如天 หรือ “การปฏิบัติต่อบุคคลทั้งหลายเฉกเช่นเดียวกับการปฏิบัติต่อพระเจ้า” และมโนทัศน์ทางจริยธรรมเรื่อง ch’onji pumo: 天地父母 หรือ “สวรรค์และโลกต่างเป็นบุพการีของสรรพสิ่ง”

การศึกษาวិเคราะห์แนวคิดทางจริยธรรมเรื่องการดำรงไว้ซึ่งธรรมชาติเดิมแท้และวัตรปฏิบัติอันถูกต้องในหัวข้อที่ผ่านมากลายเป็นรากฐานที่สำคัญสำหรับการสนับสนุนโครงสร้างความสัมพันธ์ของแนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์และระบบจริยธรรมทางสังคมของกลุ่มทงฮักและช็อนโดกโยซึ่งเกิดขึ้นภายใต้มโนทัศน์ทางจริยธรรมเรื่อง Sain Yocheon: 事人如天 หรือ “การปฏิบัติต่อบุคคลทั้งหลายเฉกเช่นเดียวกับการปฏิบัติต่อพระเจ้า ซึ่งปรากฏอยู่ในบันทึกคำสอนเรื่อง Clear record of what we give and what we given to us” อันปรากฏเป็นใจความสำคัญในเอกสารบันทึกคำสอนทางศาสนาของกลุ่มทงฮักและช็อนโดกโยว่า

“การเคารพต่อสวรรค์ มิใช่เพียงความหมายของการผายหน้าขึ้นสู่ขอบฟ้าอันว่างเปล่าเพื่อเป็นการแสดงความเคารพหาก แต่ความหมายที่แท้จริงนั้นปรากฏอยู่ในคำอธิบายที่ว่า การแสดงความเคารพต่อดวงจิตของฉันทันั้น คือมรรควิธีที่ตรงเที่ยงต่อการแสดงความเคารพซึ่งสวรรค์ การปฏิบัติที่จะเคารพดวงจิตของฉันทันเองย่อมหมายถึงความผิดพลาดในการแสดงความเคารพต่อสวรรค์และโลก มนุษย์นั้นจักมีชีวิตอันเป็นนิรันดรด้วยการเคารพต่อสวรรค์ และด้วยการเคารพต่อสวรรค์มนุษย์จะตระหนักได้ได้ว่าสรรพชีวิตทั้งหลายต่างเป็นพี่น้องของเราและสรรพสิ่งทั้งหลายก็ต่างเป็นพี่น้องของเราเช่นกัน”

(Chondogyo, 1997)

ในกรณีดังกล่าวกลุ่มทงฮักและช็อนโดกโยพัฒนาแนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์โดยปรับประยุกต์แนวคิดดังกล่าวภายใต้การขยายขอบเขตความสัมพันธ์เชื่อมโยงทางจริยธรรมระหว่าง “ตัวฉันทัน” (มนุษย์ผู้ปฏิบัติ) “สวรรค์”

และ “ผู้อื่น” จากนั้นความสัมพันธ์ในเชิงจริยธรรมดังกล่าวได้ถูกอธิบายย้อนกลับมาสู่การชี้ให้เห็นถึงการให้คุณค่าและความหมายของวัตรปฏิบัติทางจริยธรรมระหว่าง “มนุษย์ในสังคม” โดยสามารถวิเคราะห์แยกแยะได้เป็นสี่ขั้นตอน คือ

1. เมื่อธรรมชาติเดิมแท้ของมนุษย์เป็นหนึ่งเดียวกับสถานะแห่งความประเสริฐสมบูรณ์แห่งสวรรค์
2. การแสดงออกซึ่งความเคารพหรือวัตรปฏิบัติที่ “มนุษย์” มีต่อ “มนุษย์ทั้งหลายในสังคม” จึงถือได้ว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าเช่นการเคารพในคุณค่าและความประเสริฐแห่งสวรรค์¹⁵ และการเคารพต่อสวรรค์นั้นมีความหมายถึงการตระหนักถึงคุณค่าและความหมายของชีวิตอันเป็นการเคารพที่มนุษย์มีต่อตนเองและผู้อื่นในสังคม
3. การแสดงออกซึ่งความเคารพหรือวัตรปฏิบัติที่ “มนุษย์” มีต่อ “มนุษย์ทั้งหลายในสังคม” จึงมีความหมายเทียบเคียงได้กับการเคารพในคุณค่าศักดิ์ศรีของทั้งผู้อื่นและตนเองและในขณะเดียวกันวัตรปฏิบัติทางจริยธรรมที่งดงามดังกล่าวนี้ย่อมมีความหมายถึงการปฏิบัติบูชาที่มนุษย์มีต่อ “สวรรค์” อันสูงส่ง
4. ดังนั้นในทางกลับกันความประพฤติปฏิบัติที่เลวร้ายปราศจากซึ่งคุณธรรมต่อมนุษย์ผู้อื่นในสังคมนั้นจึงถือได้ว่าเป็นการแสดงความประพฤติปฏิบัติที่เลวร้ายต่อทั้งสวรรค์อันสูงส่งและต่อทั้งตนเองนั่นเอง¹⁶

การแจกแจงเนื้อหาทางจริยธรรมในลักษณะดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นถึงอุดมการณ์และความคิดความของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยในการวางรากฐานแห่งความเชื่อมโยงสัมพันธ์ทางสังคมโดยใช้ปรับประยุกต์แนวคิดทางปรัชญาศาสนากล่าวคือแนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์มาเป็นพื้นฐานของการวางโครงสร้างทางจริยธรรมเชิงสังคม ข้อเสนอในประเด็นเรื่องความสัมพันธ์ดังกล่าวมีลักษณะที่สอดคล้องไปกับแนวคิดของ Paul (2009) ที่ชี้ให้เห็นว่าแนวคิดเชิงจริยธรรมและการปฏิบัติเพื่อการตอบสนองต่อปัญหาของชีวิตมนุษย์ในสังคมดังกล่าวนี้คือการปรับประยุกต์แนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์เพื่อใช้เป็นเครื่องมือ (Tool) หรือเป็นวิธี (Means) ในการเทียบเคียงเพื่อการสร้างมโนภาพของระบบจริยธรรมทางสังคมที่เริ่มต้นจากการสะท้อนเห็น “ตัวตน” (Self-image) ของตนเองซึ่งปรากฏอยู่ในชีวิตของมนุษย์ “ผู้อื่น” ในสังคมโดยร้อยโยงไปกับสถานะแห่งความประเสริฐสมบูรณ์สูงสุด ซึ่งทำที่ดังกล่าวได้กลายเป็นรากฐานที่มาของระบบจริยธรรมทางสังคมที่วางอยู่เหนือเงื่อนไขและขอบเขตแห่ง “ความเป็นอื่น” (Otherness) ซึ่งเป็นการกีดกันและแบ่งแยกมนุษย์ออกจากการได้รับการปฏิบัติด้วยระบบจริยธรรมที่บริสุทธิ์งดงาม (Beirne, 2021) และการเน้นบทบาทของหลักการเรื่องมนุษย์คือสวรรค์ในฐานะที่เป็นหลักการในการสนับสนุนระบบความสัมพันธ์ของมนุษย์ในสังคมนั้นเป็นแนวคิดทางจริยธรรมของลัทธิขงจื้อนั้นปรากฏอยู่ในหลักคำสอนที่สำคัญเรื่อง ch'onji pumo: 天地父母 หรือ “สวรรค์และโลกต่างเป็นบุพการีของสรรพสิ่ง” โดยมีเนื้อหาที่กล่าวว่า

“สวรรค์และโลกต่างคือบุพการีของเราบุพการีของเราคือสวรรค์และโลก ด้วยความคิดเช่นนี้ สวรรค์โลกและบุพการีผู้ปกครองจึงเป็นร่าง (สิ่ง) เดียวกันการตั้งครรรกใด ๆ ที่เกิดขึ้นโดยพ่อแม่ถือเป็นการตั้งครรรกจากสวรรค์ ผู้คนในปัจจุบันรับรู้ได้แต่เพียงว่าทัศนะความคิดอันเกิดจากบุพการีของพวกเขา หากแต่ไม่มีใครรับรู้ได้ว่าทัศนะและความคิดเหล่านั้นก็เกิดมาจากสวรรค์และโลก น้ำนมที่มนุษย์ได้ดื่มกินยามเป็นทารกนั้นเปรียบได้ดังเดิมน้ำนมแห่งโลกและสวรรค์ส่วนเมล็ดพืชที่มนุษย์ได้กินอยู่เมื่อยามโตนั้นก็ต่างเป็นธัญญาหารแห่งสวรรค์และโลกเช่นกัน หากพวกเขาไม่รู้ถึงสินจ้างที่สวรรค์และโลกมอบให้มนุษย์เขาก็จะรับรู้ถึงบุญคุณยามเมื่อถึงมืออาหาร ในขณะที่การตระหนักถึงการเติบโตด้วยน้ำนมของมารดาที่ย่อมจะเป็นการเสริมสร้างจิตใจอันเต็มเปี่ยมไปด้วยกตัญญูธรรม” (Chondogyo, 1997)

¹⁵ เนื้อหาดังกล่าวคือข้อเสนอพื้นฐานของลัทธิขงจื้อใหม่เช่นจูซี ซึ่งมีอิทธิพลต่อแนวคิดขงจื้อใหม่เกาหลีเช่นในกรณีของช็อนโดอ็องเรื่อง Four Seven Debate หรือช็อนโดอ็องเรื่อง The Horak Debate

¹⁶ กล่าวคือการปราศจากความในสวรรค์และการปราศจากความเคารพในคุณค่าแห่งชีวิตของตนเอง

การพิจารณาประเด็นการเทียบเคียงความหมายของสวรรค์และบุพการีที่ปรากฏอยู่ในหลักคำสอนดังกล่าว ได้สะท้อนให้เห็นถึงมุมมองทางจริยธรรมที่สำคัญของกลุ่มทงฮักและช็อนโดกโยในการเทียบเคียงคุณค่าและความหมายของสภาวะประเสริฐสมบูรณ์แห่งสวรรค์เข้ากับ “ประสบการณ์แห่งมนุษยธรรม” (The Experience of Humanness) ที่มนุษย์ได้รับจากระบบความสัมพันธ์อันงดงามในครอบครัว ถึงแม้มุมมองหมายของประเด็นแนวคิดดังกล่าวจะอยู่ที่การมุ่งอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสวรรค์ในฐานะรากฐานที่มาของสรรพชีวิต ทั้งปวงแต่การอุปมาโดย “เทียบเคียง” ความเข้าใจดังกล่าวจากประสบการณ์ตรงอันเป็น ความสำนึกรู้ (Awareness) ที่มนุษย์มีต่อคุณค่าและความหมายของ “ความอาทร” อันเป็นประสบการณ์พื้นฐานทางจริยธรรมแรกเริ่มของมนุษย์ที่ได้แสดงให้เห็นว่าในทัศนะของกลุ่มทงฮักและช็อนโดกโยนั้น ประสบการณ์แห่งมนุษยธรรมดังกล่าวคือจุดเริ่มต้นที่สำคัญในสร้างความตระหนักถึงคุณค่าและความหมายของสรรพชีวิตในสังคมและความเข้าใจดังกล่าวนี้คือรากฐานที่สำคัญของการพัฒนาแนวคิดทางจริยธรรมที่มุ่งให้ความสำคัญกับระบบความสัมพันธ์ในเชิงจริยธรรมซึ่งมีมนุษย์เป็นจุดศูนย์กลาง

ข้อเสนอดังกล่าวได้สะท้อนให้เห็นว่าในทัศนะของกลุ่มทงฮักและช็อนโดกโยนั้นความหมายของ “จริยชน” (Ethical Man) หรือ “คนดี” หรือ “วิญญูชน” (Gunja; 君子) นั้นดูเหมือนจะมีความแตกต่างออกไปจากจารีตความคิดของกลุ่มศาสนากระแสหลักในช่วงเวลาดังกล่าวอย่างมีนัยที่สำคัญกล่าวคือในทัศนะของกลุ่มทงฮักและช็อนโดกโย “การเป็นจริยชนหรือการเป็นคนดีนั้น มิได้เกิดขึ้นแต่เพียงเพราะบุคคลนั้นเป็นผู้ที่มีความศรัทธาเชื่อมั่นต่อสภาวะอันสูงส่งเช่น พระเจ้าหรือสวรรค์หรือสิ่งสูงสุดตามคำสอนของกลุ่มศาสนาเชิงเทวนิยมหรือเพราะการมุ่งมั่นปฏิบัติบำเพ็ญเพียรทางศาสนาของมนุษย์เพื่อเป้าหมายในการหลุดพ้นโดยสมบูรณ์ หากแต่ “จริยชน” ในทัศนะของอุดมการณ์ทางความคิดของกลุ่มทงฮักและช็อนโดกโยนั้นกลับมีความหมายบ่งชี้ถึงบุคคลผู้ “แสดงออก” (Manifest) ซึ่งพฤติกรรมในเชิงจริยธรรม (Moral Behavior) หรือการแสดงออกซึ่งคุณธรรมความดีที่มีต่อมนุษย์ในสังคมโดยมีรากฐานมาจากการตระหนักถึงคุณค่าของมนุษย์อันเป็นแก่นแท้หรือเนื้อแท้ประเสริฐสมบูรณ์ซึ่งสรรพชีวิตต่างมีอย่างเท่าเทียมกัน และในทางกลับกันพฤติกรรมอันปราศจากความเป็นจริยชนหรือ “ความชั่วร้าย” นั้น จึงมีความหมายถึงกระทำหรือพฤติกรรมที่เป็นอุปสรรคขัดขวางต่อต้านหรือกีดกันทำให้ความดีหรือความงดงามดังกล่าว “ไม่สามารถปรากฏขึ้นในประสบการณ์ของมนุษย์” ซึ่งดำรงชีวิตอยู่ในโลกสังคมนั้นเอง

2.3 แนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์ในฐานะหลักการซึ่งสนับสนุนเป้าหมายของหลักทางจริยธรรม: โมโนทัศน์ทางจริยธรรมเรื่อง Donggwi Il-che : 同歸一體 หรือ “การย้อนกลับสู่จุดเริ่มต้นและกลายเป็นหนึ่งเดียว” และโมโนทัศน์ทางจริยธรรมเรื่อง chisang ch'on'guk : 地上天國 หรือ “หลักการเรื่องอาณาจักรสวรรค์บนพื้นพิภพ”

ในกรณีดังกล่าวความสัมพันธ์ในเชิงจริยธรรมของมนุษย์อันมีรากฐานมาจากหลักการเรื่องมนุษย์คือสวรรค์นั้นคือพื้นฐานที่สำคัญในการสนับสนุนเป้าหมายหลักของกลุ่มทงฮักและช็อนโดกโยซึ่งถูกอธิบายผ่านทางแนวคิดที่สำคัญในสองประการกล่าวคือ แนวคิดเรื่องการย้อนกลับไปสู่ “จุดเริ่มต้น” (同歸) และแนวคิดเรื่อง “การเป็นหนึ่งเดียว” (一體) ในกรณีดังกล่าวนักวิชาการเช่น O Ik -Jae ซึ่งได้ให้ข้อเสนอเกี่ยวกับประเด็นเรื่อง “เป้าหมาย” ดังกล่าวโดยชี้ให้เห็นว่า

“Donggwi Il-che มีความหมายว่ามนุษย์ทั้งหลายได้ตระหนักว่าสวรรค์และมนุษย์ต่างเป็นหนึ่งเดียวกัน ย้อนกลับไปสู่จุดเริ่มต้นเดียวกันและกลายเป็นหนึ่งเดียวกัน สิ่งนี้มีความหมายว่ามนุษย์ทั้งหลายได้กลายมาเป็นหนึ่งเดียวกัน พี่น้องร่วมชาติต่างเป็นหนึ่งเดียวกันหัวใจ¹⁷ และจิตของมนุษย์ต่างกลายมาเป็นหนึ่งเดียวกันและย้อนกลับไปสู่จุดเริ่มต้นเดียวกัน ความขัดแย้งและความไร้ซึ่งเหตุผลทั้งหลายต่างสอดคล้องต่อกันและการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวกันนี้ต่างยับยั้งซึ่งการโต้แย้งและความขัดแย้ง มันเป็นวิถีที่เกิดขึ้นจากประวัติศาสตร์แห่งการแบ่งแยกและความขัดแย้งและพุ่งตรงไปสู่ทิศทางแห่งความสงบสุขและความเป็นหนึ่งเดียว”

(Jae, 1994 as cited in Paul, 2009)

ประเด็นสำคัญที่เกิดขึ้นจากการวิเคราะห์ข้อเสนอของ O Ik -Jae ดังกล่าวนั้นคือการชี้ให้เห็นว่าภายใต้มุมมองในเชิงจริยธรรมของกลุ่มทงฮักและช็อนโดกโยนั้นแนวคิดเรื่อง “จุดเริ่มต้น” และแนวคิดเรื่อง “การเป็นหนึ่งเดียว” มีลักษณะที่เป็นหลักคำสอนสอดคล้องสัมพันธ์กันเนื่องด้วยข้อเสนอดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นว่า ความหมายของจุดเริ่มต้นและความหมายของการเป็นหนึ่งเดียวดังกล่าวนั้นต่างเป็นคำอธิบายที่บ่งชี้ถึง “สภาวะของสังคมในอุดมคติ” จากมุมมองที่แตกต่างกัน กล่าวคือ

ความหมายของ “จุดเริ่มต้น” ในบริบททางความคิดดังกล่าวนี้บ่งชี้ถึงสภาวะแรกเริ่มเดิมแท้สังคมที่เชื่อมโยงกับความงามบริสุทธิ์ของสวรรค์อันเป็นสภาวะที่อยู่เหนือพ้นจากความ “สุดโต่ง” เช่น ความขัดแย้งหรือสภาวะคู่ตรงข้าม (Conflict and Contradiction) อันเป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจาก “ความเห็นต่างที่ไม่ถูกยอมรับ” ของ “มนุษย์” ในสังคม สภาวะแห่งความสงบและความเป็นหนึ่งเดียวดังกล่าวนั้นโดยนัยมีความหมายถึงสภาวะที่มนุษย์ในสังคมต่างมีจารีตธรรมและการประพฤติปฏิบัติที่เหมาะสมและงดงามอันเป็นพื้นฐานในการดำเนินชีวิตอันเป็นลักษณะของสังคมแห่งวิญญูชน (gunja; 군자) ตามที่คณะทางจริยธรรมของลัทธิขงจื้ออันเป็นสังคมแห่งความงามซึ่งวางอยู่บนหลักการปกครองอันประกอบด้วยจารีตธรรมที่งดงามของเหล่าผู้ปกครองอันทรงคุณธรรม (Kim, 2007) ในขณะที่ความหมายของ “การเป็นหนึ่งเดียว” ในบริบททางจริยธรรมสังคมดังกล่าวมีความหมายบ่งชี้ถึง สภาวะที่มนุษย์ทั้งหลายต่างตระหนักได้ว่าสรรพชีวิตทั้งหลายในสังคมล้วนแต่มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงภายใต้ธรรมชาติแห่งชีวิตอันเป็นศักยภาพแห่งสวรรค์ที่เป็นพลังในการผลักดันและการสร้างชีวิตและสังคมของมนุษย์ให้เกิดความสงบสุขและพัฒนาเจริญก้าวหน้าอันเป็นการสร้างความเป็นหนึ่งเดียวระหว่าง “สวรรค์” และ “โลก” ให้ปรากฏขึ้นใน “สังคมมนุษย์” ได้อย่างสมบูรณ์

การประสานรวมแนวคิดเรื่อง “จุดเริ่มต้น” และ “การเป็นหนึ่งเดียว” ภายใต้บริบททางจริยธรรมนั้น ได้กลายเป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญในการชี้ให้เห็นว่าในทัศนะของกลุ่มทงฮักและช็อนโดกโยอาณาจักรแห่งความบริสุทธิ์สมบูรณ์นั้นมีใช้สถานที่ อาณาเขตหรือดินแดนที่อยู่เหนือพ้นออกไปจาก บริบทแห่งชีวิตของมนุษย์ หากแต่ “สวรรค์” ในความหมายดังกล่าวมีความหมายบ่งชี้ถึงสภาวะแห่งความบริสุทธิ์ที่งดงามของมนุษย์อันเกิดขึ้นจากการตระหนักรู้ในศักยภาพในการพัฒนาตนและการปฏิบัติพัฒนาตนตามแนวคำสอนทางจริยธรรมหรือจารีตปฏิบัติอันสอดคล้องไปความเป็นจริงของชีวิตและพฤติกรรมทางศีลธรรมที่เกิดขึ้นดังกล่าวของมนุษย์ในสังคมคือการสร้างสภาวะแห่งความสงบสุขของสังคมให้ปรากฏขึ้นในโลกแห่งความเป็นจริง “อาณาจักรสวรรค์บนพื้นพิภพ” (chisang ch'on'guk, 地上天國) จึงมีความหมายถึง “สังคมในอุดมคติ” (Ideal Society) อันเป็นสังคมที่วัตรปฏิบัติทางจริยธรรมได้กลายเป็นเนื้อหาแก่นสารของชีวิตมนุษย์ได้อย่างแท้จริง

การพิจารณาแนวคิดทางจริยธรรมและความหมายของสังคมในอุดมคติดังกล่าว ได้ชี้ให้เห็นว่าในทัศนะของกลุ่มทงฮักและช็อนโดกโยมีการปรับใช้ระบบปรัชญาศีลธรรมที่ตีงามของขงจื้อเพื่อประโยชน์ในการปกครองอันปราศจากคุณธรรมของกลุ่มผู้ปกครอง เช่น การกดขี่แบ่งแยกและกีดกันมนุษย์ออกจากโอกาสแห่งการเข้าถึงชีวิตที่ตีงามและการผูกขาดอำนาจในการควบคุมจัดการมนุษย์ภายใต้การสร้าง “ความชอบธรรม” ให้กับโครงสร้างทางสังคมที่ปราศจากซึ่งอยู่ดีธรรมอันเป็นบทบาทของกลุ่มนักคิดลัทธิขงจื้อใหม่ (Chong, 1969) หรือความพยายามในการฝึกปฏิบัติของปัจเจกบุคคลเพื่อการหลุดพ้นจาก “โลกนี้” หรือการละทิ้งสังคม กล่าวคือการปฏิบัติธรรมเพื่อมุ่งตรงเข้าสู่สภาวะที่หลุดพ้นจากการเวียนว่ายตายเกิดเพื่อมุ่งสู่เป้าหมายใน “โลกหน้า” อันเป็นสภาวะที่ตีงามอันเป็นท่าทีของพระพุทธศาสนากระแสหลักในช่วงเวลาดังกล่าวจึงเป็นการปฏิบัติที่ไร้ซึ่งประโยชน์ต่อมนุษย์และมีไข่มรรควิถีหรือวัตรปฏิบัติที่ถูกต้องของ “ศาสนา” ซึ่งสามารถนำไปสู่เป้าหมายปลายทางอันสมบูรณ์

¹⁷ ผู้วิจัยเห็นว่าความหมายของ “หัวใจ” (마음) ในบริบทดังกล่าวถูกใช้ในฐานะที่เป็นการอธิบายถึงอารมณ์ (Emotions) หรือความรู้ที่มนุษย์มีต่อสิ่งต่าง ๆ ซึ่งเป็นสภาวะหนึ่งของ “ธรรมชาติแห่งการรับรู้” (지) อันเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของ “จิต” (심) ตามจารีตความคิดของพระพุทธศาสนาและลัทธิขงจื้อในเกาหลี

การอภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์บทบาทและท่าทีของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยที่ผ่านมาได้ชี้ให้เห็นว่าในช่วงสมัยของ ซเว ซ็อยย็อง และ ซน บย็องฮี นั้นกลุ่มแนวคิดดังกล่าวได้พัฒนาแนวคิดทางศาสนาโดยมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับการประยุกต์หลักคำสอนดังกล่าวให้มีความเด่นชัดในมิติทางจริยธรรมโดยเชื่อมโยงเข้ากับหลักคำสอนทางศาสนา เช่นการเชื่อมโยงประเด็นเรื่องธรรมชาติของมนุษย์และระบบจริยธรรมของมนุษย์และสังคมจนทำให้บทบาทในเชิงจริยธรรมเพื่อมนุษย์และสังคมดังกล่าวได้กลายเป็นหนึ่งในอัตลักษณ์ที่สำคัญของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยในฐานะกลุ่มศาสนาใหม่ในคาบสมุทรเกาหลีซึ่งเป็นที่แตกต่างไปจากขนบจารีตความคิด ทางวิชาการในด้านเกาหลีศึกษาได้อธิบายปรากฏการณ์ดังกล่าวว่าเป็นการปรับตัวของกลุ่มทงฮักเพื่อหลีกเลี่ยงภัยคุกคามจากราชสำนักและกลุ่มขุนนางฝ่ายซงจ็อนอันเป็นปัญหาภายในของราชอาณาจักรโชซอนที่เห็นว่าแนวคิดดังกล่าวเป็นการแผ่ขยายอำนาจทางการเมืองของโลกตะวันตกที่ปรากฏในรูปของหลักคำสอนของคริสต์ศาสนาซึ่งเป็นภัยอันตรายที่ใหญ่หลวงของสังคมเกาหลี (Lieu, 2016) อีกทั้งการปรับเปลี่ยนแนวคิดและคำสอนไปสู่ประเด็นเรื่องให้ความสำคัญกับปัญหาของชีวิตมนุษย์ในสังคมและหลักการทางจริยธรรมที่เริ่มเกิดขึ้นในสมัยของซเว ซ็อยย็อง และ ซ็อน บย็องฮี นั้นได้สะท้อนให้เห็นถึงปัญหาเรื่องความล้มเหลวและความไร้ซึ่งประโยชน์ของแนวคิดของกลุ่มศาสนาดั้งเดิมที่มีต่อชีวิตมนุษย์ในสังคมซึ่งแนวคิดดังกล่าวนี้สอดคล้องกับข้อเสนอทางวิชาการของ Eliade Mircea ได้ชี้ให้เห็นว่าศาสนาใหม่ที่เกิดขึ้นภายในสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลงนั้นมีลักษณะที่เป็นศาสนาที่มีชีวิตหรือ Lived Religion ซึ่งมีพื้นฐานที่ว่าหลักคำสอนและการปฏิบัติของศาสนานั้นจะมีคุณค่าและความหมายก็แต่เพียงด้วยการมีความสัมพันธ์หรือการมีปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นภายในบริบททางสังคมแต่เพียงเท่านั้น (Eliade, 2020)

ข้อเสนอของงานวิจัย และ Mircea Eliade ดังกล่าวเบื้องต้นอาจถือได้ว่าเป็นรากฐานคำถามที่สำคัญของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยที่มีต่อความสามารถในการพัฒนาและการประยุกต์ใช้ธรรมชาติดั้งเดิมแท้ของมนุษย์ในฐานะที่เป็นศักยภาพพื้นฐานของชีวิตในการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาตัวตนและสังคมรวมถึงการพัฒนาศักยภาพทางศีลธรรมของหลักคำสอนทางศาสนาเพื่อให้สามารถตอบรับและตอบสนองต่อเงื่อนไขของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้นอย่างเป็นพลวัตอันนำไปสู่การสรรสร้างประโยชน์สุขของมนุษย์และสังคมในภาพรวมดังเช่นที่ปรากฏอยู่ในบันทึกคำสอนทางศาสนาของของทงฮักและซ็อนโดกโยอันมีใจความสำคัญว่า

“หากลัทธิธรรมทางศาสนาไม่สามารถมอบความมีชีวิตชีวาให้กับผู้คนในสังคมอีกทั้งไม่สามารถมอบชีวิตให้กับจิตวิญญาณแห่งยุคสมัยได้ ดังนั้น คำสอนลัทธิธรรมคำสอนเหล่านั้นจึงเป็นเพียงคุณธรรมหรือจริยธรรมของคนตาย เช่น ที่คำสอนของพระพุทธศาสนาและลัทธิขงจื้อในรูปแบบดั้งเดิมที่ไม่สามารถชี้นำแนวทางให้กับมนุษย์ในยุคใหม่ได้ เราต้องพัฒนาคำสอนที่สามารถนำมาซึ่งจิตวิญญาณและชีวิตและจำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงสวรรค์เก่าและพัฒนาสวรรค์ใหม่ โลกใหม่ และคนใหม่โดยเร็วพลัน”

(Ch'oe Che U, 2007)

หากพิจารณาข้อคำถามที่สำคัญดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นว่าในทัศนะของทงฮักและซ็อนโดกโยนั้นภารกิจที่สำคัญของศาสนาในช่วงเวลาดังกล่าวนั้นคือการสร้างสวรรค์ใหม่ โลกใหม่และคนกลุ่มใหม่ให้ปรากฏขึ้น การสร้าง “สวรรค์ใหม่” ในความหมายดังกล่าวนี้คือการสร้างมุมมองที่มนุษย์มีต่อเป้าหมายปลายทางของชีวิตให้ย้อนกลับมาสู่การเห็นถึงคุณค่าของโลกแห่งความเป็นจริงมิใช่การแสวงหา “โลกอื่น” อันเป็นเป้าหมายของชีวิตหลังความตาย ในขณะที่การสร้าง “โลกใหม่” นั้นคือการสร้างสังคมแห่งความสงบสุข สังคมแห่งความเท่าเทียมและสังคมแห่งความยุติธรรม (huch'on kaepyok : 後天開闢) อันเป็นเป้าหมายที่สำคัญของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยในขณะที่การสร้าง “คน (กลุ่ม) ใหม่” คือการปรับมุมมองและทัศนะคติของมนุษย์ให้ตระหนักเห็นถึงคุณค่าและความหมายของ

สรรพชีวิตในสังคมผู้ซึ่งตระหนักได้ว่าการปฏิบัติที่ถูกต้องแท้จริงซึ่งตรงไปตามหลักการแห่งศาสนานั้นต้องมีใช้ การปฏิบัติที่เป็นไปเพื่อเพียงประโยชน์ส่วนตนหากแต่ในทางกลับกันหลักปฏิบัติทางศาสนาจะต้องสะท้อนให้เห็น ถึงถึงผลประโยชน์ที่จะบังเกิดขึ้นกับสังคมในภาพรวมเป็นหลักสาระอันสำคัญ (Ch'oe Che U, 2007)

ข้อเสนอของงานวิจัยนี้ในประเด็นดังกล่าวได้นำไปสู่การอภิปรายบทบาทของกลุ่มทงฮักและช็อนโดกโย ภายใต้กรอบแนวคิดเรื่องความทันสมัยของศาสนา (The Modernization of Religion)¹⁸ อันเป็นจุดเด่นทาง ความคิดที่สำคัญของกลุ่มทงฮักและช็อนโดกโยในฐานะกลุ่มศาสนาใหม่เกาหลีซึ่งสามารถวิเคราะห์แยกแยะออก ได้เป็นสามประการหลักกล่าวคือ

ประการที่หนึ่ง “การขยายขอบเขตความหมายของศาสนา” กล่าวคือการพัฒนากรอบแนวคิดเรื่องความหมาย ของศาสนาให้ขยายออกไปจากการเป็นเพียงกลุ่มความเชื่อที่มุ่งให้ความสำคัญกับมิติทางจิตวิญญาณหรือการหลุดพ้น ไปสู่การโอบอุ้มและตอบสนองต่อปัญหาในชีวิตของมนุษย์ที่ดำรงอยู่ในโลกเชิงประจักษ์อันเป็นปัญหาที่สืบเนื่อง มาจากบริบททางสังคมการเมืองหรือแม้กระทั่งปัญหาทางเศรษฐกิจปากท้องของมนุษย์ อันเป็น “ความทุกข์” ในโลก แห่งความเป็นจริงที่สร้างปัญหาให้กับมนุษย์ไม่น้อยไปกว่าความทุกข์ในทัศนะเชิงปรัชญาศาสนาซึ่งปัญหาดังกล่าว มีรากฐานมาจากประเด็นเรื่องความบกพร่องทางศีลธรรมของมนุษย์และการขาดการตระหนักรู้ในคุณค่าและ ความหมายพื้นฐานของชีวิต

ในกรณีนี้ความหมายของ “ศาสนา” ในบริบททางความคิดของกลุ่มศาสนาใหม่จึงมิใช่เป็นเพียงกลุ่มแนวคิด ในเชิงจิตวิญญาณที่มุ่งให้ความสำคัญกับสถานะอันสูงส่งที่อยู่เหนือพ้นไปจากชีวิตของมนุษย์หรือมิใช่เป็นเพียง การรวมกลุ่มเพื่อหน้าที่ในการดำเนินพิธีกรรมความเชื่อทางศาสนาอันมีเป้าหมายหลักในการเชื่อมโยงส่งผ่านชีวิต ในโลกนี้ไปสู่ชีวิตในโลกหน้าอีกทั้ง “ศาสนา” ก็มีใช้เป็นเพียงคำสอนและหลักการทางศาสนามีใช้ข้อความอัน คัดดีสิทธิ์หรือเป็นมรดกทางความคิดที่เพียงถูกเก็บรักษาและส่งต่อจากรุ่นสู่รุ่น หากแต่ในทางกลับกันการพิจารณา แนวคิดทางศาสนาและหลักการทางจริยธรรมของกลุ่มทงฮักและช็อนโดกโยได้สะท้อนให้เห็นว่า “ศาสนา” มี ความหมายถึง “วิถีชีวิตของมนุษย์” (The Way of Human Life) เนื้อหาแก่นสารของศาสนากล่าวคือคำสอน และหลักการของศาสนานั้นโดยแท้จริงคือหลักการที่มนุษย์ใช้เป็นแนวทางสำหรับการปฏิบัติตนเพื่อดำรงชีวิตอยู่ ในโลกและสังคม เช่น การตระหนักรู้และการดำรงไว้ซึ่งธรรมชาติเดิมแท้และวัตรปฏิบัติอันถูกต้อง (守心正氣) อันมีเป้าหมายปลายทางในการพัฒนามนุษย์ให้กลายเป็นวิญญาณอันเป็นรากฐานของการสร้างสังคมที่สงบสุข งดงาม

ประเด็นเรื่องการขยายขอบเขตความหมายของศาสนาดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นถึงการเปิดรับความคิดของกลุ่ม ศาสนาดั้งเดิมเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการประกอบสร้างแนวคำสอนทางศาสนาของกลุ่มทงฮักและช็อนโดกโยเช่น การยอมรับความคิดทางจริยธรรมจากแนวคิดของลัทธิขงจื้อมีการกล่าวถึงหลักการเรื่อง “วิญญาณ” (Gunja; 근자) หรือบุคคลผู้ซึ่งได้รับการ “แกะสลักและขัดเงา” จากกรอบจารีตประเพณีหรือแบบแผนปฏิบัติ (禮) และ ธรรมพื้นฐานแห่งความเป็นมนุษย์หรือมนุษยธรรม (仁) ในขณะที่อิทธิพลความคิดทางปรัชญาเช่นแนวคิดใน เชิงภววิทยาหรือธรรมชาติเดิมแท้ของมนุษย์นั้นได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนาหายานซึ่งทำที่ดังกล่าวนี้ เป็นหลักการพื้นฐานที่สำคัญที่สะท้อนให้เห็นถึงท่าทีในการยอมรับและการโอบอุ้มคุณค่าและความหมายของ ข้อคำสอนของศาสนาต่าง ๆ ที่จะสามารถถูกใช้เพื่อสนับสนุนซึ่งกันและกันในฐานะการสร้างวิถีชีวิตที่ดีงามของ มนุษย์ในโลกเชิงประจักษ์

¹⁸ ประเด็นเรื่องความทันสมัยของศาสนาภายหลังได้รับการอธิบายขยายความเพิ่มเติมจาก Sot'aesan ผู้ก่อตั้งพระพุทธศาสนา นิกายวอน ซึ่งเป็นหนึ่งในกลุ่มศาสนาใหม่ที่มีรากฐานความคิดและการปฏิบัติที่ใกล้เคียงกับกลุ่มทงฮักและช็อนโดกโย หากแต่ พระพุทธศาสนานิกายวอนไม่มีบทบาทเด่นชัดในด้านการเคลื่อนไหวทางสังคมการเมือง เช่น ที่ปรากฏในช่วงหลังอันเป็นช่วง เวลาของกลุ่มช็อนโกโย

ในมุมมองหนึ่งท่าทีดังกล่าวคือการขยายขอบเขตความหมายของ “ศาสนา” ให้มีความหมายที่เปลี่ยนแปลงไปจากจารีตความคิดในวัฒนธรรมดั้งเดิมทั้งในมุมมองของหลักคำสอนทางศาสนาที่ชี้ให้เห็นว่า “ศาสนา” นั้นมิใช่เป็นเพียงชุดความคิดหรือชุดความเชื่อที่ถูกต้องเพียง “หนึ่งเดียว” ที่ดำรงอยู่ได้โดยการปฏิเสธความคิดอื่น¹⁹ (Wichit, 2022) หากแต่ความหมายของ “ศาสนา” กลับมีความหมายถึงผลรวมแห่งชุดความเชื่อและหลักคำสอนและมรรควิธีที่ “ถูกต้อง” ดั่งงามที่สามารถใช้เพื่อการตอบสนองต่อปัญหาของมนุษย์ที่แตกต่างหลากหลายในสังคมได้อย่าง “สมบูรณ์” ซึ่งท่าทีดังกล่าวได้กลายเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างอัตลักษณ์แห่งตัวตนของกลุ่มศาสนาใหม่ในเกาหลีที่เกิดขึ้นในช่วงต้นคริสต์ศตวรรษที่ 20 และเป็นจุดเริ่มต้นของประเด็นการวิเคราะห์ในเชิงวิชาการที่สำคัญที่ชี้ให้เห็นว่าความหมายของการขยายขอบเขตความหมายของ “ศาสนา” ที่เกิดขึ้นภายในบริบทความสัมพันธ์กับมนุษย์และสังคมในคาบสมุทรเกาหลีในลักษณะดังกล่าวนี้สะท้อนให้เห็นถึงความหมายของศาสนาที่แตกต่างไปจากกรอบความคิดแบบจารีตดั้งเดิมอย่างมีนัยที่สำคัญ

ประการที่สอง “การขยายบทบาทและหน้าที่ของศาสนา” แนวคิดในลักษณะนี้เองที่เป็นรากฐานที่สำคัญของความพยายามในการขยายขอบเขตของบทบาทหน้าที่ของศาสนาให้สามารถตอบสนองต่อรากฐานที่มาของปัญหาของชีวิตมนุษย์ในสังคม ซึ่งแนวคิดทางศาสนาและหลักการทางจริยธรรมของกลุ่มทงฮักและช็อนโดกโยอาจนับได้ว่าเป็นความพยายามครั้งสำคัญในการก้าวพ้นขอบเขตของชนบจารีตในการเข้าใจความหมายของ “ศาสนาในแบบดั้งเดิม” จนกลายเป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างอัตลักษณ์ทางความคิดที่สำคัญของกลุ่ม “ศาสนาใหม่” (New Religion) ในคาบสมุทรเกาหลีซึ่งพยายามเข้าใจปัญหาของมนุษย์ในสังคมโดยมีฐานคิดเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของศาสนาและชีวิตมนุษย์ในโลกเชิงประจักษ์ที่แตกต่างไปจากกลุ่มศาสนากระแสหลัก กล่าวคือการเข้าใจว่าศาสนา มนุษย์และสังคมนั้นต่างเป็นส่วนหนึ่งของกันและกันอันมีอาจสามารถแยกขาดออกจากกันได้ดังนั้นสังขรณ์หรือหลักธรรมของศาสนานั้นจะกลายเป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อชีวิตของมนุษย์ในโลกเชิงประจักษ์ก็ต่อเมื่อคำสอนเหล่านั้นเป็นสิ่งที่สามารถถูกนำมาปฏิบัติได้จริงและก่อให้เกิดประโยชน์หรือสามารถบรรเทาปัญหาในโลกแห่งความเป็นจริงได้อย่างชัดเจน ในแง่การเข้าใจความหมายและบทบาทของ “ศาสนา” ของกลุ่ม “ศาสนาใหม่” ในเกาหลีดังกล่าวนี้จึงส่งผลให้กลุ่มศาสนาใหม่เกาหลีจึงมีทั้งบทบาทหน้าที่ในการตอบสนองต่อความต้องการในเชิงโลกุตรธรรม กล่าวคือความต้องการในการหลุดพ้นหรือการเข้าถึงสภาวะสูงสุดตามความเชื่อทางศาสนาและความต้องการในเชิงโลกียะธรรมกล่าวคือความต้องการในการหลุดพ้นจากปัญหาความยากเข็ญในชีวิตอันเกิดขึ้นจากเงื่อนไขทางโลกหรือปัญหาในเชิงสังคมซึ่งโดยนัยคือการสะท้อนถึงแนวคิดในเรื่องความสัมพันธ์ของสรรพชีวิตทั้งหลายในโลก (事人如天) และการปฏิบัติต่อบุคคลทั้งหลายเฉกเช่นเดียวกับการปฏิบัติต่อพระเจ้า (天地父母) ในแง่ที่เป้าหมายที่สำคัญของโครงการทางศาสนาดังกล่าวของ ชน บย็องฮี คือการ “ปรับประยุกต์หลักการทางศาสนา” อันมีศักยภาพในเชิงศีลธรรม (Moral Potential) กล่าวคือแนวคิดในเชิงนามธรรมเรื่องธรรมชาติเดิมแท้แห่งจิตอันบริสุทธิ์ของมนุษย์หรือหลักการเรื่องมนุษย์คือสวรรค์เพื่อใช้เป็น “รากฐาน” ในการผลักดันและสนับสนุนการแสดงออกซึ่งพฤติกรรมทางศีลธรรมหรือการมีวัตรปฏิบัติของมนุษย์ปุถุชนในสังคมที่เต็มเปี่ยมไปด้วยจริยธรรมที่งดงามเพื่อเป้าหมายในการสร้างสังคมที่สงบสุขงดงามอันเป็นภาระหน้าที่อันสำคัญของ “ศาสนาในโลกใหม่” ซึ่งเป็นสิ่งที่ขาดหายไปจากสังคมเกาหลีภายใต้โครงสร้างการปกครองของกลุ่มชนชั้นปกครองในช่วงเวลาดังกล่าวตามที่ชนะ

¹⁹ การศึกษาแนวคิดทางศาสนาในลักษณะดังกล่าวอาจแยกออกได้เป็น 3 ประเด็นหลัก คือ 1) แนวคิดแบบกีดกันคัดออก (Theory of Religious Exclusivism) 2) แนวคิดแบบรวมเข้าทั้งหมด (Theory of Religious Inclusivism) และ 3) แนวคิดแบบพหุนิยม (Theory of Religious Pluralism) ซึ่ง Chalermwut Wichit อธิบายว่าแนวคิดในแบบที่หนึ่งหนึ่งคือการยืนยันว่ามีเพียงวิถีปฏิบัติเดียวเท่านั้นที่จะสามารถนำไปสู่จุดหมายได้ตัวอย่างของนักวิชาการในกรณีดังกล่าว คือ แพร์รี ชมิต ล็อยเคิล (Perry Schmidt-Leukel) ส่วนนักคิดในแบบที่สองตามเนื้อหาที่กล่าวไปนั้นคือ ชยติลเลเก (K.N. Jayatilake) ในขณะที่แนวคิดกลุ่มที่สามคือแนวคิดที่เชื่อว่าแนวทางคำสอนของตนเองนั้นเป็นแนวทางที่ดีที่สุดในการเข้าถึงเป้าหมายทางศาสนาแต่ในขณะเดียวกันก็ยอมรับว่าแนวคิดและคำสอนของศาสนาอื่นว่าเป็นหนึ่งในวิถีที่สามารถนำไปสู่จุดหมายทางศาสนาได้ เช่นเดียวกันซึ่งเฉลิมวุฒิให้ความเห็นว่าเป็นแนวคิดของท่านพุทธทาสภิกขุ

ของทงฮักและซ็อนโดกโย

ประการที่สาม “การขยายขอบเขตเป้าหมายของศาสนา” กล่าวคือการเปิดมุมมองใหม่ให้กับความหมายของศาสนาในประเด็นเรื่องจริยธรรม ศีลธรรม ประโยชน์และคุณค่าต่อหลักการทางศีลธรรมของศาสนาที่ซึ่งมิใช่เป็นเพียงหลักคำสอนที่ถูกจดจารึกเอาไว้ในคัมภีร์หรือตำราคำสอนแต่ในทางกลับกันคุณค่าของคำสอนเหล่านั้นจะต้องเป็นสิ่งที่ถูกทำให้เกิดขึ้นจริงในประสบการณ์ของมนุษย์ที่ใช้ชีวิตอยู่ในโลกและสังคมแห่งความเป็นจริง กล่าวคือเป้าหมายคำสอนทางศาสนาของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยมิใช่การมุ่งชี้ให้ให้ปุ่กชน “ละทิ้งโลก” เพื่อการแสวงหา “โลกอื่นที่ดีกว่า” หากแต่เป้าหมายทางศาสนาในกรณีดังกล่าวคือความพยายามในการชี้ให้มนุษย์ในสังคมตระหนักได้ว่าปลายทางของชีวิตมนุษย์คือ “โลกนี้” และ “การดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับมนุษย์ (ผู้อื่น) ในโลกนี้” คือ “ความจริง” ที่มนุษย์ไม่สามารถปฏิเสธได้ตั้งนั้น “ความสุข” ในชีวิตที่มนุษย์แสวงหา นั้นจึงมิใช่เรื่องส่วนตนหรือความสุขเฉพาะตน (Personal Happiness) ที่ได้มาซึ่งการมุ่งแสวงหาความหลุดพ้นส่วนตนด้วยการบำเพ็ญเพียรทางศาสนา หากแต่ความสุขของมนุษย์ได้กลายเป็นเรื่องส่วนรวมหรือความสุขร่วมของสรรพชีวิตในสังคม (Collective Happiness) ที่จะเกิดขึ้นก็แต่เพียงการพัฒนาหลักคำสอนทางศาสนาให้ปรากฏขึ้นเป็นหลักการทางจริยธรรมที่ชี้ว่าสังคมอันจะก่อเกิดประโยชน์และเกิดผลในเชิงปฏิบัติในสังคมซึ่งย่อมส่งผลย้อนกลับมาถึงถึงความสุขส่วนตนในท้ายที่สุด

การปรับขอบเขตของเป้าหมายของศาสนาให้มีขอบเขตที่กว้างขวางพอที่จะสามารถโอบอุ้มโลกมนุษย์และสังคมได้อย่างสมบูรณ์จึงกลายเป็นรากฐานที่สำคัญของการปรับประยุกต์แนวคำสอนทางปรัชญาและศาสนาไปสู่การให้ความสำคัญกับแนวคิดทางจริยธรรมและสังคมซึ่งเป็นรากฐานของการวางทิศทางการคำสอนทางศาสนาของกลุ่มศาสนาใหม่ในเกาหลีในช่วงเวลาต่อมาที่มุ่งตอบสนองต่อประเด็นปัญหาทางสังคมโดยเฉพาะในประเด็นเรื่อง “สังคมแห่งความยุติธรรม” (Justice Society) ซึ่งสรรพชีวิตทั้งหลายล้วนตระหนักถึงความสำคัญและความเท่าเทียมของผู้อื่นอันนำมาซึ่งการมีพฤติกรรมทางจริยธรรมหรือการกระทำของมนุษย์ที่เกิดขึ้นจากการสำนึกในความเท่าเทียมและความเสมอภาคกันอันเป็นความหมายของสังคมในอุดมคติหรือชุมชนแห่งมนุษยธรรม

ในแง่นี้ถึงแม้การวิเคราะห์ที่ผ่านมามีได้ชี้ให้เห็นว่าถึงแม้จะสามารถพิจารณาได้ว่าแนวคำสอนและแนวปฏิบัติของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยจะมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นในฐานะกลุ่มแนวคิดทางศาสนาที่มีความแตกต่างจากกลุ่มแนวคิดทางศาสนาดั้งเดิมอันนำไปสู่การถูกผูกโยงเข้ากับภาพลักษณ์แห่งการเป็นตัวแทนทางความคิดของในเชิงชาตินิยมของสังคมเกาหลี (Youn, 2015) แต่การอธิบายความหมายของ “ศาสนา” ในลักษณะดังกล่าวทำให้เห็นว่าความคิดในเรื่องศาสนาของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยได้ถูกขยายขอบเขตออกไปจากการเป็นเพียงข้อโต้แย้งทางศาสนาและปรัชญาในเรื่อง “ความถูกต้องอันเป็นที่สุดเพียงหนึ่งเดียว” ไปสู่การให้ความสำคัญกับประโยชน์และความสามารถในการตอบสนองต่อเงื่อนไขในชีวิตของมนุษย์ในโลกเชิงประจักษ์ได้อย่างแท้จริงอันเป็นความพยายามในการชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการร่วมพัฒนา “อาณาจักรสวรรค์บนพื้นพิภพ” (地上天國) อันเป็นรากฐานที่สำคัญของเป้าหมายทางศาสนาของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยในการ “การย้อนกลับสู่จุดเริ่มต้นและกลายเป็นหนึ่งเดียว” (同歸一體)

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะจากงานวิจัย

จากการพิจารณาประเด็นเรื่อง “มนุษย์คือสวรรค์” และอุดมการณ์ทางศีลธรรมในฐานะที่หลักการพื้นฐานที่สำคัญของทงฮักและซ็อนโดกโยได้นำมาสู่ข้อสรุปของบทความวิจัยในสี่ประการดังต่อไปนี้

1. จากการศึกษาได้นำมาซึ่งข้อสรุปว่าเนื้อหาของแนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์นั้นมีลักษณะที่เป็นหลักการทางอภิปรัชญาและภววิทยาขเวเจอุโดยแนวคิดดังกล่าวนี้มีเป้าหมายในการอธิบายให้เห็นว่าธรรมชาติเดิมแท้ของมนุษย์นั้นมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับสภาวะแห่งความประเสริฐสมบูรณ์ซึ่งใน Donggyeong Daejeon อันเป็นบันทึกคำสอนหลักของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยได้อธิบายเชื่อมโยงสภาวะดังกล่าวเข้ากับหลักการเรื่องพระเจ้า (ch'onju; 天主) โดยมีเป้าหมายในการชี้ให้เห็นว่าชีวิตมนุษย์ในสังคมนั้นต่างเป็นสิ่งที่มีคุณค่าและความหมาย

อย่างเท่าเทียมกัน แนวคิดดังกล่าวเป็นการแสดงท่าทีในการต่อต้านระบบการปกครองและระบบโครงสร้างทางสังคมในอาณาจักรโซซอนที่มีการแบ่งแยกและกีดกันมนุษย์ในสังคมออกเป็นชนชั้นโดยชาติกำเนิดซึ่งเป็นเงื่อนไขที่ไม่ชอบธรรมที่ถูกใช้เพื่อเป็นการกำหนดสิทธิและโอกาสในการมีชีวิตที่ดีในสังคมของมนุษย์อันเป็นพื้นฐานที่สำคัญของปัญหาความทุกข์ยากในชีวิตของมนุษย์โดยเฉพาะความทุกข์ยากที่เกิดขึ้นกับกลุ่มชนชั้นเกษตรกรหรือกลุ่มชนชั้นล่างของสังคมซึ่งถูกกดขี่บีบคั้นจากระบบการปกครองที่ไม่เป็นธรรม

2. จากการศึกษาได้นำมาซึ่งข้อสรุปที่ว่าแนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์ร่วมกับศึกษาบริบททางความคิดของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยที่มีขอบเขตครอบคลุมไปถึงประเด็นปัญหาทางจริยธรรมและหลักคำสอนที่ชี้ให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกับการปฏิบัติพัฒนาของมนุษย์เพื่อเป้าหมายในการสร้างสังคมแห่งความสงบสุขงดงามหรือการสร้างอาณาจักรแห่งสวรรค์บนโลกมนุษย์ ข้อสรุปดังกล่าวคือรากฐานของเนื้อหาในบทความวิจัยที่เห็นว่าแนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์นั้นสามารถถูกเข้าใจได้ในฐานะที่เป็นพลังหรือศักยภาพอันเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงตัวตนของมนุษย์เพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายตามหลักการทางศาสนาซึ่งสะท้อนถึงอิทธิพลทางความคิดของพระพุทธศาสนาและลัทธิขงจื้อที่มีต่อกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยซึ่งการเข้าใจความหมายของธรรมชาตินุษย์ในฐานะที่เป็นศักยภาพแห่งการพัฒนาคือจุดเชื่อมโยงที่สำคัญในการเข้าใจการปรับเปลี่ยนบทบาทของแนวคิดดังกล่าวเพื่อเป็นรากฐานในการสนับสนุนหลักการในเชิงจริยธรรมที่มุ่งให้ความสำคัญกับการสร้างรูปแบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ในสังคมซึ่งเป็นรากฐานในการสร้างสังคมที่งดงามให้ปรากฏขึ้นได้ในโลกแห่งความเป็นจริง และสังคมดังกล่าวนี้ต้องปราศจาก “แบ่งแยก” (Discrimination) มนุษย์ออกจากกันเพื่อเป้าหมายในการ “กีดกัน” บุคคลเหล่านั้นในแง่สิ่งสังคมที่เอื้ออำนวยต่อการมีชีวิตที่ดีดังกล่าวนี้จึงถูกอธิบายในฐานะที่เป็นสังคมแห่งความยุติธรรม ซึ่งเป็นสังคมแห่งการเท่าเทียมกัน (Equality) การยอมรับในเสรีภาพ (Freedom) และความยุติธรรม (Justice) ซึ่งจะเกิดขึ้นจากการลงมือปฏิบัติหรือการกระทำที่ประกอบด้วย “ศีลธรรมและจริยธรรม” (Morality) ที่มนุษย์ต่างมีต่อเพื่อนมนุษย์ร่วมโลกและสังคม

3. จากการศึกษาได้นำมาซึ่งข้อสรุปว่าการเปลี่ยนผ่านทางความคิดดังกล่าวเกิดขึ้นภายหลังจากการปราบปรามที่มีต่อกลุ่มทงฮักในฐานะกลุ่มกบฏชาวนาใน ปี ค.ศ. 1894 โดยการมุ่งให้ความสำคัญกับระบบจริยธรรมสังคมดังกล่าวเกิดขึ้นในช่วงสมัยของชน บย็องฮีคณาจารย์รุ่นที่สามของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโย โดยที่แนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์มีความสัมพันธ์กับหลักการทางจริยธรรมใน 3 รูปแบบคือ 1) การเป็นจุดเริ่มต้นของหลักการทางจริยธรรม 2) การเป็นหลักการซึ่งสนับสนุนระบบความสัมพันธ์เชิงจริยธรรมของมนุษย์ในสังคม และ 3) การเป็นหลักการซึ่งสนับสนุนเป้าหมายของหลักทางจริยธรรมของมนุษย์ในสังคม ในทางกลับกันแนวคิดทางจริยธรรมของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยคือการทำให้แนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์สามารถปรากฏขึ้นได้อย่างจริงจังในประสบการณ์ของมนุษย์ในโลกแห่งความเป็นจริงเนื่องด้วยจริยธรรมดังกล่าวนี้คือหลักการพื้นฐานที่สำคัญในการยอมรับและโอบอุ้ม “ชีวิต” ของมนุษย์ทั้งหลายในสังคมโดยไม่ปฏิเสธหรือต่อต้านชีวิตเหล่านั้นเพียงด้วยเพราะความแตกต่างที่เกิดขึ้นจากระบบโครงสร้างทางสังคมอัน ยุติธรรมซึ่งแบ่งแยกและกีดกันมนุษย์ที่มีสถานะและบทบาทต่างๆให้กลายเป็น “ผู้อื่น” ที่ไม่มีสิทธิ์ได้รับการปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรมและยุติธรรมจากสังคมและในท้ายที่สุดระบบจริยธรรมดังกล่าวได้กลายเป็นรากฐานที่สำคัญในการชี้ให้เห็นว่าความสำนึกทางจริยธรรมที่มนุษย์มีต่อสรรพชีวิตในสังคมนั้นโดยแท้จริงมิใช่สิ่งที่เกิดขึ้นจากอำนาจหรือพลังวิเศษอื่นใดหากแต่ความสำนึกทางจริยธรรมนั้นเป็นผลมาจาก “ประสบการณ์แห่งมนุษยธรรม” (Experience of Humanness) เช่นความห่วงหาอาทรหรือความรักความเมตตาที่ปัจเจกชนนั้นต่างได้รับจาก “มนุษย์” ผู้อื่นในสังคมนั้นเอง

4. จากการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์จึงได้นำมาสู่บทอภิปรายที่มีต่อบทบาทของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยภายใต้ข้อเสนอของบทความวิจัยนี้ให้ประเด็นเรื่อง ความทันสมัยของศาสนา (The Modernization of Religion) ที่เกิดขึ้นจากบทบาทที่สำคัญของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยใน 3 ประการหลัก กล่าวคือ 1) แนวคิดเรื่อง “การขยายขอบเขตความหมายของทางศาสนา” 2) แนวคิดเรื่อง “การขยายบทบาทและหน้าที่ของศาสนา” และ 3) แนวคิดเรื่อง “การขยายขอบเขตเป้าหมายของศาสนา” ซึ่งในทัศนะของผู้วิจัยข้อเสนอทั้งสามประการดัง

กล่าวนี้สิ่งที่ใช้เพื่อบ่งชี้ถึง “อัตลักษณ์ทางความคิด” ที่สำคัญของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยในฐานะกลุ่มศาสนาใหม่ที่มีความแตกต่างไปจากจารีตความคิดของกลุ่มศาสนาหลักดั้งเดิมในคาบสมุทรเกาหลีอย่างมีนัยที่สำคัญ

ข้อสรุปทั้งสี่ประการดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นว่าบทบาททางจริยธรรมของแนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์สะท้อนให้เห็นถึงมุมมองในการเข้าใจความหมายของศาสนาในความหมายที่เป็นองค์ประกอบส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์ในสังคม ด้วยความหมายดังกล่าวแนวคำสอนทางศาสนาจึงมีความเกี่ยวข้องกับสัมพันธ์หรือสามารถตอบสนองชีวิตของมนุษย์ในสังคมได้อย่างแท้จริงซึ่งหากพิจารณาในบริบทของสังคมและวัฒนธรรมเกาหลีจะเห็นได้ว่าการตระหนักรู้ต่อบทบาทและความหมายของศาสนาในลักษณะดังกล่าวนี้ได้เริ่มปรากฏขึ้นนับตั้งแต่ช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 20 ความเข้าใจที่มีต่อบทบาทและความหมายของศาสนาในลักษณะดังกล่าวได้กลายเป็นรากฐานที่สำคัญที่ทำให้ความหมายของ “ศาสนา” ในช่วงเวลาดังกล่าวเริ่มปรับตัวออกจากการเป็นเครื่องมือหรือเป็นแนวทางในการนำพามนุษย์ให้หลุดพ้นออกจาก “โลกนี้” และมุ่งเป้าหมายไปสู่โลกหน้าที่ประเสริฐสมบูรณ์ในทางกลับกันแนวคิดดังกล่าวได้ชี้ให้เห็นว่าหน้าที่ของศาสนานั้นคือการอุปถัมภ์ชีวิตของมนุษย์และการพัฒนาสังคมที่งดงามให้สามารถเกิดขึ้นได้ในโลกเชิงประจักษ์ซึ่งเป็นสิ่งที่ขาดหายไปจากบริบททางความคิดของกลุ่มศาสนากระแสหลักในเกาหลี

ในขณะที่การเข้าใจแนวคิดพื้นฐานของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยในประเด็นเรื่องมนุษย์คือสวรรค์ในฐานะที่เป็นหลักการทางจริยธรรมและการพัฒนาบทบาทของแนวคิดดังกล่าวในฐานะที่เป็นรากฐานของวัฒนธรรมทางความคิดของมนุษย์ในสังคมได้กลายเป็นหลักการพื้นฐานของแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับหลักการเรื่อง “มนุษยธรรมสากล” (Universal Humanitarian) อันเป็นแนวคิดร่วมที่สำคัญของโลกในยุคปัจจุบัน (Modern World) ที่ล้วนเกิดขึ้นจากความพยายามในการชี้ให้เห็นถึงสิทธิความเท่าเทียมและคุณค่าของชีวิตที่มนุษย์ทั้งหลายต่างมีอยู่อย่างเท่าเทียมภายใต้การปรับเปลี่ยนแนวคิดทางสังคมการเมืองและค่านิยมของโลกสมัยใหม่เพื่อตอบสนองต่อการยอมรับในคุณค่าและการปฏิบัติต่อความแตกต่างของมนุษย์อย่างเท่าเทียม อีกทั้งหากพิจารณาจากบริบทความสัมพันธ์เชิงศาสนาระหว่างกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยและกลุ่มศาสนาหลักในคาบสมุทรเกาหลีจะเห็นได้ว่าท่าทีในการปรับตัวและการปรับหลักคำสอนของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยที่เกิดขึ้นเมื่อราว 100 ปีที่ผ่านมาได้เริ่มกลายเป็นหนึ่งในประเด็นข้อเสนองานวิชาการที่เกิดขึ้นภายในสมาชิกของกลุ่มศาสนาหลักในคาบสมุทรเกาหลีเช่นพระพุทธศาสนา มหายานที่เริ่มตั้งข้อสังเกตถึง “ความห่างเหิน” ระหว่างศาสนาและสังคมที่เริ่มทวีความรุนแรงมากขึ้นในทศวรรษที่ผ่านมาในแง่ปัจเจกชีวิตที่สำคัญที่ชี้ให้เห็นถึงประเด็นปัญหาช่องว่างระหว่างศาสนาและสังคมดังกล่าวนี้ได้รับการพิจารณาในหลายมิติเช่นจำนวนของผู้นับถือศาสนาที่น้อยลงหรือในกรณีของการเพิ่มขึ้นของจำนวนนักบวชในพระพุทธศาสนาที่มีน้อยลงเป็นอย่างมากในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมา

หนึ่งในข้อสังเกตที่มีต่อปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นจากสมาชิกภายในกลุ่มพระพุทธศาสนาสะท้อนให้เห็นว่าหลักคำสอนและวัตรปฏิบัติของพระพุทธศาสนามีความแตกต่างและแปลกแยกออกไปจากชีวิตของมนุษย์ปุถุชนในสังคมและหนึ่งในแนวทางในการจัดการกับปัญหาดังกล่าวได้รับการยอมรับจากพระพุทธศาสนากระแสหลักเกาหลีคือการปรับแนวคำสอนให้ปุถุชนโดยทั่วไปได้กลายเป็นหนึ่งในองค์ประกอบที่สำคัญของศาสนาและการปรับวัตรปฏิบัติของสงฆ์เพื่อเปิดโอกาสให้ปุถุชนสามารถเข้าถึงพุทธธรรมคำสอนและการปฏิบัติของพระพุทธศาสนา เช่นการวางระบบการศึกษาทางศาสนาเพื่อการเข้าถึงกลุ่มประชาชนของพระพุทธศาสนานิกายโซเกในประเทเกาหลีใต้ (Jogye order's Lay Education Program Curriculum) ในปี ค.ศ. 2011 หรือในกรณีของการรวมกลุ่มสมาคมของฆราวาสสี่เหล่า (General Meeting Fourfold Assembly) เพื่อการมีส่วนร่วมกับสถาบันสงฆ์หลักนิกายโซเกเยในประเทศเกาหลีใต้ที่ปรากฏขึ้นอย่างเป็นทางการในช่วงปี ค.ศ. 2015 ที่ผ่านมานี้ ซึ่งประเด็นปัญหาดังกล่าวนั้นได้รับการอภิปรายและการพัฒนาแก้ไขจากกลุ่มศาสนาใหม่เช่นกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยหรือพระพุทธศาสนานิกายวอนมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน เหตุนี้การพัฒนาแนวคิดเรื่องมนุษย์คือสวรรค์ของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดกโยในฐานะที่เป็นรากฐานที่สำคัญของระบบจริยธรรมทางสังคมนั้นจึงอาจพิจารณาได้ว่าเป็นต้นแบบทางความคิดที่สำคัญของการปรับตัวของกลุ่มแนวคิดทางศาสนาในสังคมเกาหลีซึ่งส่งผลต่อแนวคิดและมุมมองและบทบาทของกลุ่มศาสนาหลักของเกาหลีในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตามเนื่องด้วยข้อมูลการวิเคราะห์ในเชิงศาสนาที่ปรากฏอยู่ในบทความวิจัยอาจจะมีลักษณะเป็นข้อเสนอทางวิชาการในเชิงหลักการซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าข้อเสนอแนะของงานวิจัยชิ้นนี้คือแนวคิดทางวิชาการดังกล่าวนี้สมควรได้รับการพัฒนาต่อยอดไปสู่การสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการหรือนโยบายทางสังคมในเชิงรูปธรรมที่สามารถตอบสนองต่อปัญหาในชีวิตของมนุษย์ในโลกเชิงประจักษ์ซึ่งเป็นหนึ่งในลักษณะร่วมทางความคิดที่สำคัญของกลุ่มศาสนาใหม่สังคมเกาหลีรวมถึงยังเป็นการสนองต่อรากฐานแนวคิดและอุดมการณ์ทางศีลธรรมที่สำคัญของกลุ่มทงฮักและซ็อนโดคโยที่มุ่งให้ความสำคัญกับเป็นประโยชน์ต่อมนุษย์และสังคมรวมถึงควรมีการศึกษาวิจัยประเด็นเรื่องแนวคิดทางศาสนาและบทบาทของกลุ่มแนวคิดทางศาสนา (Korean New Religion) และการพัฒนาโครงการในการแปลตำราคำสอนของกลุ่มศาสนาใหม่เป็นภาษาไทยเนื่องจากการศึกษาในประเด็นดังกล่าวยังไม่ได้รับความสนใจในเชิงวิชาการอย่างเพียงพอจากวงวิชาการไทยซึ่งการวิจัยต่อยอดในประเด็นดังกล่าวนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการเข้าใจบทบาทและท่าทีของกลุ่มการเคลื่อนไหวทางศาสนาของเกาหลีและเป็นประโยชน์ต่อวงวิชาการด้านเกาหลีศึกษาในประเทศไทยได้เป็นอย่างดี

References

- Back, Y., & Ivanhoe, J. P. (2017). *Traditional Korean: Philosophy problem and debates*. New York: Rowman & Littlefield.
- Baker, L. D. (2015). Examining Tonghak: the first organized indigenous religion in Korea. *Harvard Journal of Asiatic Studies*, 75(2), 427-440. <https://doi.org/10.1353/jas.2015.0029>
- Beirne, P. (2021). *Su-un and His world of symbols: The founder of Korea's first indigenous religion*. London: Routledge.
- Brown, B. E. (1991). *The Buddha nature : A study of the Tathagagarbha and Alayavijnana*. Delhi: Montial Banarsidass Publishers.
- Ch'oe Che U. (2007). *Chondogyo scripture, Donggyeong Daejeon (Great Scripture of Eastern Learning)* (Y. C. Kim, S. S. Yoon, & C. H. q. o. Chondogyo, Trans.). University Press of America.
- Chondogyo, C. H. O. (1997). *Ch'ongdo kyongjon (Ch'ongdogyo Scripture)*. Ch'ongdogyo chunggang ch'ongbu ch'ulp'anbu.
- Chong, K. R. (1969). The Tonghak rebellion: Harbinger of Korean nationalism. *Journal of Korean Studies (1969-1971)*, 1(1), 73-88. <http://www.jstor.org/stable/23849478>
- Eliade, M. (2020). *Shamanism: Archaic techniques of ecstasy* (R. W. Trask, Trans.). New Jersey: Princeton University Press.
- Jae, O. I. (1994). Dong-gwi Il-che [All people evolve towards unity]. In M.-h. Ko (Ed.), *Donghak Heokmyeong 100 Junyeon Ginyeom Non Jong [Collection of treatises on the hundredth anniversary of the tonghak Rebellion]* (Vol. 1, pp. 269-270). Taekwang Munhwasa.
- Jensiripon, N., & Dabphet, S. (2021). Taiping - Donghak: Ideologies for the popular movements in the last dynasties of China and Korea. *Thai Journal of East Asian Studies*, 25(2), 52-69. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/easttu/article/view/247385>
- Kallander, G. L. (2013). *Salvation through dissent: Tonghak heterodoxy and Early modern Korea*. University of Hawaii Press.
- Kim, C. Y. (2007). *Important terms and idea of Chondogyo*. (S. S. Yoon, Trans.). Maryland: University Press of America.

- Kim, H. (2015). The introduction and developement of confucianism in Korea. In S.-s. Youn (Ed.), *Korean philosophy: Source and interpretations*. Seoul: Korea University Press.
- Kim, H. (2017). The Li-Qi structure of the four Beginings and the seven emotions and the aim of the four-seven debate. In Y. Back & J. P. Ivanhoe (Eds.), *Traditional Korean Philosophy: Problems and Debates*. New York: Rowman & Littlefield.
- Kim, M. Y. (2015). Northern learning and a new view of the world (S. Yoo-taek, Trans.). In Y. Sa-Soon (Ed.), *Korean [hilosophy: Source and interpretation*. Seoul: Korean University Press.
- Kim, Y. (2022). Re-examination of the religious identity of Tonghak. *Journal of Korean Religions*, 13(1), 5-27. <https://doi.org/10.1353/jkr.2022.0000>
- Kim, Y. C. (1972). The Ch'ondogyo concept of the origin of man. *Philosophy East and West*, 22(4), 373–384. <https://doi.org/10.2307/1397880>
- Kim, Y. T. (2014). *Glocal History of Korean Buddhism*. Seoul: Dongguk University Press.
- King, S. B. (1992). *Buddha nature*. Dehli: Sri Satguru.
- Lee, Y.-h. (2004). The peasant War in 1984 and the growth of the peasant soceity. In N. T. Don (Ed.), *Korean History: Discovery of its characteristic and developments*. New Jersey: Hollym International Group.
- Lieu, V. J. (2016). The nation,the people and the possibilities of the post-national : Historiographies of late nineteenth century Korean reform movement. In J. M. Seth (Ed.), *Routledge Handbook of Modern Korean Hisrory* (pp. 43-61). New York: Routledge.
- Limpanusorn, P. (1981). *Chu Shi's philosophy of man* (Master of Arts). Chulalongkorn University., Bangkok.
- MacDonal, P.L. (2009). *Human equality movement of Tonghak in late Joseon dynasty (1860 - 1900)* Wonkwang University. Iksan.
- Min, K. B. (2005). *A History of Christian Churches in Korea*. Seoul: Yonsei University Press.
- Noh, J.-S. (1984). *Violence and nonviloence in Minjung's struggle for justice in the Tonghak revolution*. New York: Author.
- Paul, B. (2009). *Su-un and His world of symbol : The founder of Korea's first Indigneous religion*. Burlington: Author.
- Promta, S. (2003). *Zen Buddhism: Analytical studies*. Bangkok: Chulalongkorn University Press.
- Wichit, C. (2022). The concept of God and Buddhist religious pluralism. In S. Satha-Anand (Ed.), *Buddhist pluralism* (Vol. 1, pp. 154-211). TSRI-Senior Research Fellowship, Kobfai Publishing Project.
- Yi, S.-k. (1969). *The Korean History*. Seoul: Eulyoomoonwhasa.
- Youn, S.-s. (2015). *Korean Philosophy: Sources and interpretations*. Seoul: Korean University Press.
- Young, F. C. (2014). *Eastern learning and the heavenly way*. Honolulu: University of Hawaii Press.